DOKUMENTACIJA O LJUDSKIM PRAVIMA

V.

Mr. Nikola Muslim

OBRAČUN SA SRPSKIM TERORIZMOM

Izdavač: Hrvatsko društvo za zaštitu i promicanje ljudskih prava Zagreb

22315

DOKUMENTACIJA O LJUDSKIM PRAVIMA

V.

Mr. Nikola Muslim

OBRAČUN SA SRPSKIM TERORIZMOM

Izdavač: Hrvatsko društvo za zaštitu i promicanje
ljudskih prava Zagreb

Za izdavača: Mr. Nikola Muslim, predsjednik Hrvatskog društva za zaštitu i promicanje ljudskih prava Zagreb

Tisak: TISKARA ZELINA d. d. Sv. Ivan Zelina

Zagreb, 1994. godine

PREDGOVOR

Ovo djelo sam stvorio po kriteriju ljudskih prava i za ljudska prava, kao prilog borbi protiv terorizma.

Osjećam se obveznim pridonositi zaštiti i unapređivanju ljudskih prava, jer je to dug prema čovjeku, prema žrtvama terorizma, prema domovini i mojoj Hrvatskoj državi i prema vrijednosti ljudskog univerzalizma.

Kriterij ljudskih prava znači najprije otklon od politikanstva, znači skepsu i sumnju u vjerodostojnost proklamiranih ustanvih i zakonskih načela, rezerviranost prema državnim institucijama i zahtjev na usklađivanje prakse s načelima, tj. ostvarivanja legaliteta i legimiteta.

Štujući žrtve za hrvatsku slobodu, Domovinu i Hrvatsku državu, protivim se svakom teroru, svakom kršenju ljudskih prava i sloboda, svakom obliku nasilja nad ljudima državljanima Republike Hrvatske.

Pod terorizmom u smislu ovog rada razumjevam djela kojima se izaziva strah i panika kod ljudi, djela s kojima se manipulira sa zakonskim postupcima, planiraju napadi na civile, izjave i postupci kojima se spriječava rad legalnih i legitimnih tijela države, kao i sva druga djela s obilježjima priznatim u međunarodnom pravu i u međunarodnim pravnim dokumentima.

Srpski terorizam izazvao je velike nesreće ljudima i narodima u neposrednom okruženju - Hrvatima, Muslimanima, Albancima, Crnogorcima, Madžarima, Bugarima i dr., pa i samim Srbima, zbog čega postoji potreba da se i posebno organizira djelotvoran rad protiv srspkog terorizma, uključujući i specifične oblike u kojima se srpski terorizam javlja.

U kojoj mjeri sam uspio s ovim radom dati osobni prilog borbi protiv srpskog terorizma, ocjenit će čitatelji i javnost uopće.

SUŽANJ

Kud' ću što ću?
Bože!;
oni mi kuću i sve moje srušiše,
moj Dom!

Stjeraše mene jadna
u sužnje
I dok mi duša plače,
gnjev suze uze,
Bože!

Pronađoh na putu banice tri,
pomože mi,
o vječni Bože
Ti!
Stjeraše mene jadna u sužnje,
u dane ružne,
bez kuće i kučišta,
sama samcata.
Ah, noći ružne!
Stjeraše mene u sužnje.

Zagreb, 23. veljače 1994.

NOĆNA MORA

Sanjao sam jedne noći,
sanjao sam u nemiru
Svetog Juru i aždaju
i vidio narod silni
u Kruševo kako hrli.

Oj! Župane - moj dokture
Kardinal je i Tuđman je
u koloni za Kruševo.

Noć je!

Po kamenju sjeva munja,
to se Hrvat vraća Doma,
to se vraća naša duša,
vraćaju se naša stada,
vraćaju se naša zvona.

U Kruševo braćo mila
tu hrvatska duša pati
i hrvatska zove mati!

Zadar, 24. veljače 1992.

I.

RAZMJERI SRPSKOG TERORIZMA

1. Rezolucija Komisije Ujedinjenih nacija o stanju ljudskih prava u bivšoj Jugoslaviji od 23. II. 1993.

Komisija za ljudska prava UN usvojila je u utorak 23. veljače 1993. na 49. sjednici Rezoluciju o stanju ljudskih prava na prostoru bivše Jugoslavije, u čijem se uvodnom dijelu izražava duboka zabrinutost zbog ljudske tragedije na dijelu područja bivše Jugoslavije i neprekinutih masovnih i sustavnih kršenja ljudskih prava, posebno na području Republike Bosne i Hercegovine pod srpskom kontrolom. Komisija je također uznemirena izvješćima prema kojima se stanje ljudskih prava u BiH još više pogoršalo nakon posebnog zasjedanja Komisije 30. studenog i 1. prosinca prošle godine.

U Rezoluciji se izražava zabrinutost zbog kršenja ljudskih prava u Srbiji, posebno na Kosovu, u Sandžaku i Vojvodini. Komisija UN za ljudska prava dalje bilježi nastavljanje nedopustive prakse etničkog čišćenja, za koju se kaže da je izravan uzrok većini kršenja ljudskih prava u bivšoj Jugoslaviji. Žrtve su, kaže se, ponajprije Muslimani, kojima doslovno prijeti istrebljenje. Podsjeća se, nadalje, na sve dosadašnje odluke organa UN, kao i na odredbe Ženevskih konvencija o ljudskim pravima i zaštiti žrtava rata, te zahvaljuje posebnom izvjestitelju UN Tadeuszu Mazowieckom na podrobnim izvješćima o stanju ljudskih prava na području bivše Jugoslavije.

U Rezoluciji dalje stoji:

— Komisija potvrđuje da su sve strane u bivšoj Jugoslaviji odgovorne za pronalaženje mirovnog rješenja sukoba pregovorima, pod okriljem Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, te poziva da skrb za ljudska prava dobije odgovarajući prioritet u mirovnom procesu;

— sa zadovoljstvom bilježi ocjene posebnog izvjestitelja o pozitivnom stanju ljudskih prava u Rebublici Sloveniji;

— sa zanimanjem bilježi mišljenje posebnog izvjestitelja o stanju ljudskih prava u bivšoj jugoslavenskoj Republici Makedoniji;

— izražava duboku zabrinutost, na temelju ocjene posebnog izvjestitelja, da u Srbiji i drugim dijelovima bivše Jugoslavije raste utjecaj ultranacionalističkih ideologija, te da se nastavlja indoktrinacija i zlonamjerno informiranje kojim se potiče nacionalna i vjerska mržnja;

— zahtijeva od svih strana da odmah izvijeste Međunarodnu orgnaizaciju Crvenog križa (ICRC) o svim logorima, zatvorima i drugim mjestima zatočenja na području bivše Jugoslavije, te da odmah zajamće neometan i stalan pristup predstavnicima ICRC, UNHCR, Misiji EZ, predstavnicima KESS i posebnom izvjestitelju UN u ta mjesta;

— zahtijeva neodložno puštanje na slobodu svih samovoljno ili ilegalno zarobljenih osoba na području bivše Jugoslavije, a pod međunarodnom nadzorom, kao i neodložno zatvaranje svih mjesta u kojima se drže zarobljenici, a koja nisu u skladu sa Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949;

— najoštrije osuđuje sva kršenja ljudskih prava i međunarodnog humanitarnog prava u bivšoj Jugoslaviji od svih strana u sukobu, potvrđujući da vlasti na područjima pod srpskom kontrolom u Republikama BiH i Hrvatskoj, zapovjednici srpskih paravojnih snaga, kao i političko i vojno vodstvo Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) snose najveću odgovornost za većinu tih kršenja;

— prihvaća zaključak posebnog izvjestitelja u njegovom izvješću (E/CN4/1993/50) da s produženjem sukoba sve više zlodjela čine i druge strane u sukobu;

— posebno osuđuje gnjusna djela koja posebni izvjestitelj označava dijelom prakse etničkog čišćenja, a što uključuje prisilna preseljenja stanovništva, napade na nevojne ciljeve, svojevoljna pogubljenja, samovoljno zarobljavanje civila, sustavnu praksu silovanja, prekid opskrbe hranom i drugim neophodnim stvarima civilnih naselja, te poziva međunarodnu zajednicu da utječe na SRJ i samoproglašene srpske vlasti u BiH i Hrvatskoj da odmah prekinu praksu etničkog čišćenja i ublaže posljedice te prakse kojom se krše temeljna načela ljudskih prava i međunarodnog humanitarnog prava;

— ponovno naglašava pravo izbjeglica, raseljenih osoba i drugih žrtava etničkog čišćenja da se vrate svojim domovima, kao i ništavnost nasilne promjene vlasništva imovine i drugih postupaka izvršenih pod prisilom;

— ponovno osuđuje bezobzirno razaranje gradova i civilnih područja, sustavno teroriziranje i ubojstva neboraca, razaranje vitalnih objekata, opkoljavanje gradova i korištenje vojne sile protiv civilnog stanovništa humanitarnih organizacija svih strana, potvrđujući da srpske snage imaju glavninu odgovornosti;

— posebno osuđuje svjesno ometanje isporuka hrane i medicinskih potrepština nužnih za preživljavanje civilnog stanovništva čime se krši međunarodno humanitarno pravo te zahtijeva od svih strana u sukobu da osiguraju da osobe pod njihovom kontrolom prekinu svako ometanje isporuke huminitarne pomoći;

— izričito osuđuje svjesno ubojstvo zamjenika premijera BiH Hakije Turajlića koje su izvršili bosanski Srbi;

— također osuđuje napade na UNPROFOR, što je uzrokovalo ranjavanja i pogibije osoblja UN koje, među ostalim pruža zaštitu. (Iz "Vjesnik-a", 25. II. 93.)

2. Rezolucija komisije Ujedninjeih nacija o silovanju i zlostavljanju žena u bivšoj Jugoslaviji od 23.II.1993.g.

Komisija UN za ljudska prava konsenzusom je na 49. sjednici usvojila i posebnu Rezoluciju o silovanjima i zlostavljanju žena na području bivše Jugoslavije. U tom se dokumentu uvodno izražava zgražanje zbog opetovanih i dokumentiranih izvješća o učestalim silovanjima i zlostavljanju žena i djece u bivšoj Jugoslaviji, a posebno takvom sustavnom postupku prema muslimanskim ženama i djeci u Republici Bosni i Hercegovini od strane srpskih snaga.

Komisija UN za ljudska prava uvjerena je da ta nedopustiva praksa predstavlja svjesno odabrnao ratno sredstvo za izvršenje politike etničkog čišćenja, koju u BiH provode srpske snage, a podsjeća na Rezoluciju Generalne skupštine UN (47/121) od 17. prosinca 1992. u kojoj se, među ostalim, navodi da je politika etničkgog čišćenja oblik genocida.

Komisija UN za ljudska prava u Rezoluciji nadalje kaže da:

— oštro osuđuje nedopustivu praksu silovanja i zlostalvjanja žena i djece u bivšoj Jugoslaviji koja u tim uvjetima predstavlja ratni zločin;

— izražava zgražanje što se sustavna praksa silovanja koristi kao sredstvo rata protiv muslimanskih žena i djece i kao instrument politike etničkog čišćenja, koju u Republici Bosni i Hercegovini provode srpske snage, a silovanje se također koristi kao instrument etničkgo čišćenja u Hrvatskoj;

— zahtijeva od svih da odmah prekinu s tim nedopustivim djelima kojima se grubo krši međunarodno humanitarno pravo, uključujući Ženevske konvencije iz 1949. i Dodatni protokol iz 1977., i zahtijeva da se poduzmu neodložne akicje kojima bi se jamčila ljudska prava i temeljne slobode u skladu s preuzetim obvezama iz tih dokumenata i drugih instrumenata međunarodnog humanitarnog prava;

— poziva sve države članice UN da u suradnji s UN poduzmu zajedničke i pojedinačne akcije kojima bi se prekinula takva užasna praksa;

— potvrđuje da su sve osobe koje izvrše, ili su nalogodavci zločina protiv humanosti i drugih kršenja međunarodnog humanitarnog prava, pojedinačno odgovorne za ta kršenja, kao i oni koji u obnašanju svojih dužnosti propuste na odgovarajući način osigurati da osobe pod njihovom kontrolom poštuju relevantne međunarodne dokumente;

— poziva države članice UN da ulože sve napore kako bi se pojedince izravno ili neizravno umiješane u te užasne međunarodne zločine dovelo pred lice pravde u skladu s međunarodno priznatim načelima;

— s tim u vezi poziva Vijeće sigurnosti da uspostavi međunarodni krivični sud, koji bi bio nadležan za slučajeve kršenja međunarodnog humanitarnog prava što se odgađaju na području bivše Jugoslavije.

U Rezoluciji Komisije UN za ljudska prava pozivaju se sve države članice, međuvladine i nevladine organizacije, uključujući UNICEF, UNHCR i WHO da žrtvama silovanja i zlostavljanja pruže odgovarajuću pomoć u fizičkoj i mentalnoj rehabilitaciji. Od posebnog izvjestitelja se zahtijeva da na područje bivše Jugoslavije uputi kvalificiranu skupinu stručnjaka koja bi istražila i posebno izvijestila komisiju o slučajevima silovanja i zlostavljanja žena i djece. Za taj posao glavni tajnik UN treba odrediti dodatna sredstva.

Komisija UN za ljudska prava na kraju Rezolucije o silovanjima i zlostavaljanju žena na području bivše Jugoslavije traži od glavnoj tajnika da o primjeni ove Rezolucije najkasnije do 30. lipnja 1993. izvijesti komisiju. ("Iz Vjesnik-a", 25. II. 93.)

3. Odluka Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija o osnivanju suda za ratne zločine izazvane terorizmom u Republici Hrvatskoj i Republici Bosni i Hercegovini

Cjelovit tekst Rezolucije 827 Vijeća sigurnosti UN o uspostavi Međunarodnog suda za ratne zločine u bivšoj Jugoslaviji.

"Vijeće sigurnosti,
potvrđujući svoju Rezoluciju 713 (1991) od 25. rujna 1991. i sve sljedeće relevantne rezolucije, nakon razmatranja izvješća glavnog tajnika S/25704 i Dodatka I, temeljem članka 2. Rezolucije 808 (1993),

ponovno izražavajući duboku uznemirenost zbog neprekidnih izvješća o raširenim i flagrantnim kršenjima međunarodnog humanitarnog prava na području bivše Jugoslavije, a posebice u Republici Bosni i Hercegovini, uključujući izvješća o masovnim ubojstvima, brojnom organiziranom i sustavnom zarobljavanju i silovanju žena, kao i nastavljanju prakse etničkog čišćenja, također i s ciljem zaposjedanja i držanja teritorija.

ocjenjujući da ta istuacija i nadalje predstavlja prijetnju međunarodnom miru i sugurnosti,

a odlučno da prekine takve zločine i poduzme djelotvorne mjere kako bi se osobe odgovorne za njih dovele pred lice pravde,
uvjereno da u posebnim uvjetima u bivšoj Jugoslaviji uspostava međunarodnog suda, kao ad hoc mjere Vijeća, i postupak protiv osoba odgovornih za ozbiljna kršenja

međunarodnog humanitarnog prava omogućuje ostvarivanje tog cilja, te da će pridonijeti ponovnoj uspostavi i očuvanju mira,

vjerujući da uspostava međunarodnog suda i postupak protiv osoba odgovornih za ranije navedena kršenja međunarodnog humanitarnog prava pridonosi da se takva kršenja zaustave i djelotvorno spriječe,

bilježeći s tim u vezi preporuku supredsjedatelja Upravljačkog odbora Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji za utemeljenje takvog suda (S/25221),

potvrđujući s tim u vezi svoju odluku iz Rezolucije 808 (1993) da za postupak protiv osoba odgovornih za ozbiljna kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na području bivše Jugoslavije od 1991. treba biti ustanovljen međunarodni sud,

smatra da nakon imenovanja tužitelja međunarodnog suda, komisija stručnjaka ustanovljena na temelju Rezolucije 780 (1992) treba na staviti hitno prikupljati informacije koje se tiču dokaza o teškim kršenjima Ženevskih konvencija i drugim kršenjima međunarodnog humanitarnog prava, kao što je to predloženo u izvješću S/25274,

djelujući na temelju Poglavlja VII Povelje UN:

1. Potvrđuje izvješće glavnog tajnika;

2. **Ovime odlučuje da utemelji međunarodni sud s isključivom zadaćom postupka protiv osoba odgovornih za ozbiljna kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na prostoru bivše Jugoslavije od 1. siječnja 1991. do datuma koji odredi Vijeće sigurnosti nakon ponovne uspostave mira**, te da s tim ciljem usvoji Statut Međunarodnog suda dostavljen u prilogu ranije spomenutog izvješća;

3. Zahtijeva od glavnog tajnika da sucima Međunarodnog suda, pošto budu izabrani, podnese prijedloge država članica o pravilima postupka i dokazima koji se predviđaju u članku 15. Statuta Međunarodnog suda;

4. Odlučuje da sve države moraju u potpunosti surađivati s Međunarodnim sudom i njegovim tijelima u skladu s ovom razolucijom i Statutom Međunarodnog suda, te da sve države moraju slijedom toga poduzeti sve potrebne mjere prema njihovom domaćem zakonu kako bi primijenile odredbe ove rezolucije i Statuta što uključuje obv ezu država da poštuju zahtjeve za pomoć i naloge Sudbenog vijeća prema članku 29. Statuta;

5. Poziva države, međuvladine i nevladine organizacije da novčanim prilozima, opremom i uslugama pridonesu Međunarodnom sudu, uključujući i stavljanje na raspolaganje stručnog osoblja;

6. Odlučuje da odluka o sjedištu Međunarodnog suda bude podložna zaključivanju odgovarajućeg dogovora između UN i Nizozemske, a koja je prihvatljiva za Vijeće, te da Međunarodni sud može zasjedati i drugdje gdje bude smatrao potrebnim ili učinkovitim radi obavljanja svojih dužnosti;

7. Odlučuje također da rad Međunarodnog suda bude obavljan bez da to utječe na pravo žrtava da odgovarajućim načinom traže nadoknadu štete nastale kao rezultat međunarodnog humanitarnog prava;

8. Zahtijeva od glavnog tajnika da hitno primijeni ovu rezoluciju, a posebice da što prije poduzme praktične korake za djelotvorno funkcioniranje Međunarodnog suda i da u odgovarajućim razmacija izvještava Vijeće;

9. Odlučuje da se i dalje aktivno bavi ovim pitanjem." (Iz "Vjesnik-a", a od 27. VI. 1993.)

4. Izjava Hrvatskog društva za zaštitu i promicanje ljudskih prava u Repbulici Hrvatksoj i Bosni i Hercegovini od 9. XII. 1993.

Mi, pripadnici Hrvatskog društva za zaštitu i promicanje ljudskih prava, nevladine organizacije (NGO) akreditiranog u međunarodnim tijelima, nakon što smo proučili Ustav i zakone Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine i raspravili na javnom skupu u Splitu 9. prosinca 1993. stanje ljudskih prava u ove dvije međunarodno priznate države, obilježavajući Dan prava čovjeka 10. prosinac, u znak štovanja Opće Deklaracije o pravima čovjeka Ujedinjenih nacija i međunarodno priznatih standarda o ljudskim pravima i slobodama, uzimajući u obzir rezultate Svjetske konferencije o ljudskim pravima održane od 14. - 25. lipnja 1993. g. u Beču i prateći rad Prve europske konferencije o obrazovanju za ljudska prava održane 3. i 4. prosinca 1993. g. u Rimu, odlučili smo donijeti i javnosti uputiti

I Z J A V U
o stanju ljudskih prava u Republici Hrvatskoj i Republici Bosni i Hercegovini

I.

U Republici Hrvatskoj i Republici Bosni i Hercegovini ugroženo je pravo na život i elementarni uvjeti opstanka za oko 4.500.000 ljudi odnosno polovici stanovništva.

Protjerano je i silom prognano iz svojih domova i prebivališta oko 3.500.000 ljudi.
Mrtvih, masakriranih i uništenih je najmanje 200.000 ljudi.
Ranjenih, nemoćnih i invalidnih osoba je blizu 500.000 ljudi.
Najmanje 1.500.000 ljudi je ostalo bez posla zbog rata i ratnih razaranja.
Napadnuta je i sustavno uništavana kulturna baština nacionalnog i svjetskog značenja.
Žrtve su podjenako djeca, žene, starci i nemoćni kao i branitelji vlastitog života, doma, zavičaja i države, pa i ove činjenice treba uzimati u obzir kad se govori o ljudskim pravima i slobodama u ovim međunarodno priznatim državama i u svijetlu Opće deklaracije o pravima čovjeka Ujedinjenih nacija.

II.

Primjena kriterija ludskih prava i međunarodnih standarda na prilike u Republici Hrvatskoj i Republici Bosni i Hercegovini također pretpostavlja:

— suglasnost da je rat u Hrvatskoj i europski i svjetski rat, s obzirom da Ujedinjene nacije nisu spriječile izbijanje toga rata i s obzirom na umješanost pojedinih država i međunarodnih tijela u ostvarivanju ljudskih prava u ovim državama;

— razlikovanje žrtve od napadača - agresora;

— moralni, etički i pravni zahtjev da se agresor kazni za počinjene ratne zločine, ali u svakom slučaju da ne može biti nagrađen za rat i tragične posljedice koje su iz toga proizašle;

— odlučnost NGO organizacija i cijele međunarodne zajednice, da se ratni zločinci pronađu i izvedu pred Međunarodni sud za ratne zločine u bivšoj Jugoslaviji, koji je 17. studenog 1993. započeo s radom u Haagu - Nizozemska, u čemu ovo Društvo očekuje opravdano potporu;

— napore da se spriječi terorizam,

— zahtjev za lojalnost državljana ovim državama i njihovim legalnim tijelima.

III.

Za ocjenu stanja ljudskih prava u Republici Hrvatskoj i Republici Bosni i Hercegovini potebno je uzeti u obzir:

— da su državljani ovih država na slobodnim izborima 1990., 1991., 1992. i 1994.. izabrali oblik vladavine i vodstvo svojih država;

— da je u Republici Hrvatskoj 1990. donesen demokratski Ustav u kojem je primjenjeno načelo podjele vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudsku, načelo slobodnog osnivanja i djelovanja političkih stranaka i slobodnog sindikalnog organiziranja, načelo otvorene javnosti i slobodi štampe, bez cenzure iako u uvjetima rata;

— da treba posebno štititi manjinska prava Albanaca, Čeha, Njemaca, Roma, Slovenaca, Slovaka, Srba, Talijana, Ukrajinaca i dr. kad oni priznaju Republiku Hrvatsku, njen teritorijalni integritet i legalnu vlast.

IV.

Uzimajući u obzir navedene činjenice i shvačajući ograničenja s kojima je suočena Republika Hrvatska u osiguranju i zaštiti ljudskih prava, mi utvrđujemo:

— da se ustavna načela nedovoljno poštuju i u postupku donošenja zakona i pri rješavanju konkretnih slučajeva, što se negativno odražava na stanje ljudskih prava;

— da se u zakonodavnoj djelatnosti postupa nedovoljno osmišljeno, iskazuje sklonost formalizmu i normativizmu što ponekad vodi u destrukciju i u kršenje ljudskih prava;

— da se nedovoljno poštuje razgraničenje nadležnosti državnih tijela a manifestiraju se i oblici centralizacije koja je neprimjerna u Hrvatskoj i opasna za ljudska prava;

— da stranka na vlasti formalno i neformalno utječe na rad državnih tijela, čime se ne otklanjaju nasljeđene karakteristike boljševičke - partijske države, što bi moglo imati teške posljedice za ljudska prava;

— da postoje pojave korupcije, pljačke, nezakonitog bogaćenja, razni oblici malverzacija i samovlašća što ponekad ostavlja težak dojam za ljudska prava;

— da pojedinci iz vladajuće strukture i stranke na vlasti u nastupima iskazuju netrepeljivost prema kritici i drugačijim mišljenjima pa i sklonost shvaćanju, da se kritikom ugrožava država, što se negativno odražava na ljudska prava i slobode:

— spremnost kritički vrednovati i osuditi svaku povredu zakona, svaku zloupotrebu vlasti i svaki oblik nasilja, što neprekidno i dnevno činimo, razlikujući zahtjeve za popravak i kritiku vlasti od napada na državu i državno ustrojstvo.

V.

Obilježavamo međunarodni Dan prava čovjeka s tjeskobom zbog tragedije i zločina kojem je izvrgnut naš narod, zločina nad čovjekom i njegovim dostojanstvom, ali i čvrstoćom vjere i nade u ljudska prava temeljem čega:

— izražavamo sućut svima koji su izgubili svoje bližnje, uvjereni da žrtve dane na oltar domovine neće biti uzaludne;

— podupiremo sva nastojanja da se pronađu nestali i apeliramo na pomoć od svih koji tome mogu pridonijeti;

— solidariziramo se s ranjenima, s invalidima i nemoćnim u zaštiti njihovog ljudskog dostojanstva i prava na život dostojnog čovjeka;

— podupiremo sva nastojanja usmjerena na popravljanje položaja ugroženih u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini u njihovim ljudskim pravima i slobodama i pozivamo sve nevladine organizacije za ljudska prava u svijetu, vlade i međunarodna tijela i sve ljude dobre volje da nam se pridruže;

— otvoreno nudimo suradnju sa svim drugim organizacijama i pozivamo na suradnju u zaštiti i promicanju ljudskih prava na tlu Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

Dano u Splitu, 9. prosinca 1993.

PREDSJEDNIK

Mr. Nikola Muslim

5. Rezolucija Zastupničkog doma Sabora Republike Hrvatske od 21.VI.1994. o terorizmu Srba uskratom vode za stanovništvo Zadra, Biograda n/m i drugih mjesta, koja pogađa stotine tisuća ljudi

Potaknut dramatičnim stanjem u opskrbi vodom gradova Biograd n/m, Zadra i okolice, a polazeći od načela što ih propisuje Povelja UN, Opća deklaracija o pravima čovjeka, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Konvencija Vijeća Europe za zaštitu prava čovjeka i temeljnih sloboda, Konvencija o sprečavanju i kažnjavanju genocida i drugi međunarodni dokumenti te Ustav Republike Hrvatske, Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske na sjednici održanoj 21. lipnja 1994., donio je

REZOLUCIJU O OSUDI GENOCIDA U OBLIKU MASOVNOG TERORA I NASILJA ŠTO GA OKUPATORSKE SRPSKE VLASTI ČINE ONEMOGUĆAVANJEM OPSKRBE VODOM GRADOVA BIOGRADA n/m, ZADRA I OKOLICE

I.

U agresiji na Republiku Hrvatsku srpska okupatorska vojska zajedno sa srpskim teroristima s okupiranih hrvatskih područja počinili su i još uvijek čine sve oblike genocida nad hrvatskim narodom i pripadnicima nesrpskih necionalnih manjina.

Kao posebnim oblikom masovnog nasilja srpski agresori i teroristi koriste se i onemogućavanjem opskrbe vodom stotina tisuća građana Republike Hrvatske, posebice gradova Biograda n/m, Zadra i okolice.

II.

Glavni izvor za opskrbu vodom grada Zadra nalazi se na rijeci Zrnmanji i već je tri godine pod okupacijom srpskih terorista koji onemogućavaju njegovo korištenje.

Izvor za opskrbu vodom grada Biograda n/m i okolice nalazi se nadomak mjesta Kakma na lokaciji kojaamdinistrativno pripada gradu Biogradu n/m, dakle izvan je UNPA zone. Do provedbe prve faze Zagrebačkog sporazuma o prekidu vatre izvor je bio pod okupacijom srpskih terorista, a sada je u tzv. zoni razdvajanja i pod isključivim je nazorom UNPROFOR-a.

III.

Zbog pritisaka i ucjena od strane srpskih terorista UNPROFOR ne pokazuje odlučnost u omogućavanju opskrbe vodom Biograda n/m i okolice s izvora kod Kakme.

Neodlučnost UNPROFOR-a i njegova popustljivost prema srpskim teroristima sve više iritira tisuće žitelja i deset tisuća prognanika Biograda n/m i okolice koji već tri godine trpe nepodnošljivu nestašicu vode. Stoga postoji mogućnost iskazivanja otvorenog negodovanja prema neučinkovitosti UNPROFOR-a od strane tamošnjeg pučanstva.

IV.

Žitelji i prognanici grada Biograda n/m i okolice već tri godine dobivaju vodu dva puta tjedno po jedan sat, a u posljednje vrijeme sve češće vode uopće nemaju.

Ovakvim nečovječnim uskraćivanjem vode žiteljima gradova Biograda n/m, Zadra i okolice srpski teroristi žele izazvati masovnu higijensku i zdravstvenu katastrofu, a

posebno u okviru Zavoda za retardirane u Sv. Filipu i Jakovu, onemogućiti gospodarski život te prisiliti ovdašnje pučanstvo na iseljavanje s ovih područja i to predstavlja smišljeni pokušaj etničkog čišćenja ovog dijela Hrvatske.

V.

Uskraćivanje opskrbe vodom desetaka tiusuća građana Republike Hrvatske, srpski teroristi i agresori prema odredbama Konvencija o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida koja u članku 2. pod c) zločin genocida definira koa "hotimično nametanje grupi nepovoljnih životnih uvjeta radi njenoga potpunog ili djelomičnog uništenja" nedvojebeno čine zločin genocida.

Stoga se Sabor Republike Hrvatske obraća parlamentima svih europskih zemalja i parlamentima zemalja članica Vijeća sigurnosti UN i Glavnom tajniku UN te Međunarodnom sudu za ratne zločine na području bivše Jugoslavije, tražeći da osude i spriječe zločin genocida što ga srpski teroristi i agresori čine nad žiteljima Biograda n/m, Zadra i okolice i prognanicima koji su tamo smješteni time što im se namjerno uskraćuje voda kao temeljni uvjet života.

VI.

Sabor Republike Hrvatske traži od Vlade Republike Hrvatske da poduzme energične korake za zaustavljanje daljnjeg srpskog terora nad žiteljima Biograda n/m, Zadra i okolice, zahtijevajući dosljednu provedbu svih relevantnih rezolucija Vijeća sigurnosti UN te Zagrebačkog sporazuma.

Klasa: 021-03/94-03/05
Zagreb, 21. lipnja 1994.

ZASTUPNIČKI DOM
SABORA REPUBLIKE HRVATSKE

PREDSJEDNIK
ZASTUPNIČOKOG DOMA SABORA

Dr. Nedjeljko Mihanović

II.

PSIHOLOGIJA SRPSKIH VOĐA I TERORIZAM

A.

1. Zagrebački "Vjesnik" je u broju od 4. siječnja 1991. g. prenio iz dnevnika "Slobodna Dalmacija", drugog po važnosti dnevnog lista u Hrvatskoj, dio intervjua što ga je tom listu dao Dr. Dušan Zelenbaba. Listovi su Zelenbabu predstavili koa "apstinirajućeg zastupnika u Hrvatskom saboru i "putniku između srpskih stranaka SDS i SPO (Srpske demokratske stranke i Srpskog pokreta obnove) u "Vjesniku je stavljen naslov: **"Nećemo se selit u Šumadiju nego u šume"** a tekst glasi: "Mislim da će Jugoslavija opstati. A mi Srbi je s ovih područja u Hrvatskoj vidimo samo kao federativnu, unitarnu državu s mogućnošću samoupravnih autonimija. Bili bismo i glup i nepromišljen i samoubilački narod ako bismo pristlai da živimo u Hrvatskoj kao jednoj odvojenoj, samostalnoj državi za koju govore da je realizacija političkih ideja jednog Starčevića, čiji su stavovi prema Srbima dobro poznati. A u takvoj perspektivi to ne znači ništa drugo nego stvaranje etnički čiste Hrvatske. Međutim, to neće biti lako ostvariti niti će to narod dozvoliti . . . U Hrvatskoj . . . može se nešto učiniti samo ako se uspostavi istinska demokracija, a nje nema, nema ne ni u Saboru, ni bilo gdje drugo. Ako se nešto može postići razgovorom, onda ćemo razgovarati, ali kao ravnopravni partneri, ravnopravni predstavnici ravnopravnih naroda. Neka dođu s takvim namjerama u Knin i možda će se nešto postići, ali neka ne dolaze sa specijalcima, mobiliziranim Šiptarima i ostalom elitom koju obučavaju za hapšenja i progone Srba u Hrvatskoj. Jer, mi se nećemo seliti u Šumadiju, kako je poručio gospodin Veselica, nego u šume, ali samo privremeno. Zato i smatram da na vlasti treba da budu istinski, demokratski opredijeljeni ljudi. Ja ih ne mogu imenovati, niti trebam to činiti. To je stvar hrvatskog naroda . . . Pa ako i odu Slovenci i Hrvati, ali bez srpske krajine, ostat će Jugoslavija s Bosnom i Hercegovinom, Srbijom, Crnom Gorom i Makedonijom koja, ipak, nema kuda drugo. Ta Jugoslavija bi bila nešto manja, ali sam siguran da bi bila sretnija . . . Ja nisam nikakav terorist, jer terorist ne može biti u bijelom mantilu i dobrovoljni davalac krvi, koji ne pita koje je nacionalnosti čovjek što tu krv dobija. Možda je za nekoga po izgledu tako djelujem, ali u duši ja to nisam niti bih mogao biti. Bio sam sa građanima Knina u kolovozu spreman i oružjem se braniti od specijalaca i mogućeg terora. Pokuša li se nešto slično, ja ću opet s puškom na ramenu biti s narodom. Doduše, ja vojsku služio nisam, u vojne stvari se ne razumijem, pucao iz oružja još nisam, a kako ću se snaći, ne znam, ali znam da ću biti s narodom u kome sigurno ima vještijih vojnom zanatu od mene."

2. Veljko Kadijević bio je posljednji savezni sekretar za narodnu obranu propale države Jugoslavije, inače Srbin iz Hrvatske (okolica Imotskog), svjedočio je u procesu Trifunoviću u Beogradu i prema "Vjesniku" od 19. svibnja 1993. rekao i ovo:

"Naši su zadaci bili oslobađanje srpskih krajeva u Hrvatskoj i izvlačenje jedinica JNA na granice buduće Jugoslavije. Prvi smo zadatak u potpunosti obavili, osim u djelovima Zapadne Slavonije, jer je jedna trećina Hrvatske ostala u srpskim rukama."

Na pitanje da li bi ponovno rušio hrvatske gradove Kadijević kaže: "Ponovno bi rušio hrvatske gradove."!

Opisujući tko su bili glavni protivnici Kadijević je rekao: "Glavni protivnici: hrvatska vojska, indoktrinirani hrvatski narod i vrlo dobro organizirana aktivnost mirovnog pokreta, pacifista, majki."

3. Srpski vožd Milošević je 28. ožujka 1991. g., nakon sastanka vođa bivših jugoslavenskih republika u Splitu, pred TV kamerama Hrvatske televizije dao izjavu da se Srbi u Hrvatskoj bore za svoja prava, čime je "balvan revolucija" od 16. kolovoza 1990. dobila sve oblike terorizma Srba nad državljanima i Republikom Hrvatskom. Miloševićeva izjava je bila poziv Srbima u Hrvatskoj na terorizam.

4. Poznati sarajevski povjesničar, nositelj nagrade ZAVNOBiH-a (zamislite, 1991. godine) za životno djelo, Milorad Ekmečić, pisao je tada: "Ono što se događa u BiH zapravo je logičan kontinuitet i dovršavanje onoga oslobađajućeg procesa što su ga Srbi započeli 1804. tj. prvim srpskim ustankom". Ovaj sarkastičan zaključak jednog znanstvenika, Srbina, komentator je ovako prokomentirao: "... dakle ukupna moderna povijest jednoga naroda, ali nažalost i svih drugih naroda koji s njim žive, od 1804. naovamo, povijest je jednog te istog procesa — oslobađanje od Turaka!" (Ivan Lovrenović, Erazmus br. 2, 1993.).

Ponovit će se stara priča: dok jedni nastoje muslimane istrijebiti, drugi ih svojataju bivajući muslimanofilima. (Iz "Vjesnik-a" 24. I. 94.)

5. Da, bila je Srpkinja, potekla iz onoga soja koji je volio Hrvatsku i doživljavao je kao svoju domovinu. Soja koji se saživio s hrvatskim korpusom, ugradio sebe u nj i dao mu jednog Preradovića, Harambašića, Utješinovića, Teslu, Budisavljevića, Zastavnikovića, Borojevića, Ćopića (Vladimira), Galogažu, Pricu (Ognjena i Čedu) i druge bez kojih bi hrvatska povijest i kultura bile mnogo siromašnije.

ŠIME BALEN u povodu smrti Nade Janke. (Iz "Vjesnik-a" 2. VI. 94.)

B.

Hrvati su odgovarali Srbima; odgovarali su pisanom riječju, odgovarali su svojim čovječanskim i uljudbenim načelima, odgovarali su vlastitim životom i krvlju; odgovarlai su kako su znali i umjeli, ali se nikad nisu predali.

Od Haulika do Tuđmana, Starčevića, Radića i dr., Hrvati su se hrvali sa srpskim mentalitetom, srpskim nasiljem i terorizmom.

Evo kao su to neki među Hrvatimai Muslimanima činili:

1. Dr. Ante Starčević u pismu magđarolaca-Srboslav X kaže:

— Ako ste s narodnjakom, govorite kako vam drago, uvijek je dobro. Ako ste s popom, koji drži do Boga ili vjere barem koliko do obojka, a i takvih je popa kod nas malo, tada prvo mjesto ide vjeri. Ako je taj pop zapadne crkve, recite Hrvato-Srb, ako je istočne recite Srbo-Hrvat. Ako se s nenarodnjakom, metnite na prvo mjesto ono ime, koje on ljubi. Tako bude svakome pravo. Nije li de tako?

— Ali mnogo se je Rumunja, Vlaha, u Hrvatsku doselilo, pa su se prilično pohrvatili. Bi li ove utopili u Hrvato-Srbe, ili bi i njih napose zvali?

— Za slobu i ljubav bratimsku ne treba ih utopiti. To bi bilo proti naputcima koje odbivamo od očinskog i materinskog ravnateljstva. Po tim naputcima treba u narodu uzdržati sva starinska imena. Ni Liburnija, ni Japigija, ni drugo nijedno ime ne smije propasti. U tom vašem primjeru valja, po gornjem pravili, govoriti Rumunjo- ili Vlaho-Hrvato-Srb, Vlaho-Srbo-Hrvat, Hrvato-Vlaho-Srb, Hrvato-Srbo-Vlah, Srbo-Hrvato-Vlah, Srbo-Vlaho-Hrvat. To je najpraktičnije. Nije li de tako?

— Ima pohrvaćenih i Talijana, i Cigana, i Skipetara, i Bugara, i Cincara, i Mađara, i Švaba, i Grka, i Pemaca, itd. Mnogoga pohrvaćenika stariji bijahu istočne, zapadne, Muhamedove, Luterove, Kalvinove vjere, a danas su njihovi nasljednici druge vjere. Kako da ove zovemo, i da naznačimo žicu njihovih narodnosti, imena, vjera?

— To je zbilja stvar mučna, i mora se znanstveno raspraviti, Dakle čekajmo dok Jugoslavenska akademija ustanovi formulu. Međutim, za potebu, moglo bi se govoriti npr. Grko-Skipetaro-Bugaro-Talijano-Švabo-Mađaro-Rumunjo-Srbo-Pemče-Muhamedo-Lutero-Židovo-Šokačko-Kalvino-Bunjevačko-Hrvat. Tako, ili povratno ili promijenjeno.

Spočetka, kako svaka dobra stvar, to će ići teško. Ali kada se u škole i u "Rad Jugoslavenske akademije" uvede, te se ljudi nauče, to će ili kako i Srbo-Hrvat. Nije li de tako?

2. Mihovil Pavlinović se je također bavio s pitanjem odnosa hrvatskih državljana srpske nacionalnosti i prije 140 godina pisao:

"Hrvatski državljanin grčko-istočne crkve", piše dalje Pavlinović, "volili se zvati Srb nego Hrvat? Budi mu. Hoćel to ime na sam vjerozakon uporaviti? Neka. Hoće li i na narod? Neka. Hoće li na jezik? Nek i to. Hoće li na sama slova? Pa i to. Sve to nesmeta Hrvatom; i to braća grčko-istočne crkve do mile volje uživaju u Hrvatskoj. Mi Hrvati

utemeljeni na slobodi, častimo svačiju slobodu, dok se nediže proti nami. Srbi svoj vjerozakon slobodno sliede, kô što i mi katolici; oni s' nami uče, s' nami sude, s' nami zakone kroje; gdje mi zapoviedamo, zapoviedaju i oni; kad mi služimo i oni služe.

Ali jednaka prava nameću i jednake dužnosti; kad u državi nije nikakve zaprieke vršenju vlastitoga prava, ni u jeziku, ni u slovih, ni u vjeri, ni u obradu i u pravnoj sposobnosti, nema biti odgovora ni u vršenju nijedne državljanske dužnosti. Kad svi uživamo jedne hrvatske slobode, jedno isto pravo hrvatske države, kad smo svi sinovi jedne hrvatske domovine; svi smo i dužni ponositi se državljanstvom hrvatskim; svi smo i dužni pred svietom se kazati rođena braća majke Hrvatske.

Ako braća grčko-istočna u Hrvatskoj neće da se zovu Hrvati po narodu, neka priznadu što svak živ zna, da su Hrvati po hrvatskoj zemlji i po hrvatskoj državi; mi dalje neiziskujemo; nam je dovoljno, da hrvatska narodno-državna cjelokupnost ostane ograđena; nam je dovoljno da Srbi razume, da mi Hrvati nismo družni stvarati srbstvo u Hrvatskoj".

3. Stjepana Radića su teroristi ubili u beogradskom parlamentu 20. lipnja 1928., a Stipica je u proročanskom govoru 24. studenog 1918. na sjednici Narodnog vijeća rekao i ovo:

"Dobro. Pa što je to o čemu se nije mogl ni sanjati. Kod Srba je to - ako je istina što govorite vi Srbi, ja čujem da nije - da srbija bude uvećana, proslavljena, da se Kralj Petar kruni za cara, da obnovi Dušanovo carstvo. Druge misli srpski narod - po Vašem sudu - nema. Ja, doduše, čujem da je i u Srbiji već sada većina republikanaca, ali tu sad nema braće iz Srbije, , a Vi Srbi iz Hrvatske, Ugarske i Bosne, Vi ste uistinu samo dušanovc,, Vi ste za veliku srpsku državu, za jako i slavno carstvo, za Kosovsku "zavjetnu misao", za osvetu na sve strane, za devet Jugovića, za kraljevića Marka itd. itd.

5. Sadašnji Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman bio je suđen zbog intervjua danog švedskoj televiziji. Taj intervju je objavljen pod nazivom HRVATI TERORISTI ILI BORCI ZA SLOBODU. U svojoj završnoj riječi na suđenju 19. veljače 1982. g. dr. Tuđamn je između ostalog rekao:

Prvo, jest, činjenica je, da sam se ja, poslije smjenivanja političkog i državnog vodstva SRH na kraju 1971., u 1972. našao među onima koji su bili i redarstvneo i sudski progonjeni. Ali, da se meni ni tada nije moglo dokazati zapravo niti kakva neprijateljska propaganda niti neka druga kontrarevolucionarna djelatnost, iako su inkriminacije (optužbe) bile mnogo dalekosežnije nego ove današnje, dokaz je da sam konačnim rješenjem Vrhovnog suda Hrvatske presuđen na onoliko koliko sam proveo u istražnom zatvoru.

Drugo, što se tiče dokaza intervjua koje sam dao od 1977. do 1980. godine, a koje sam na ovom suđenju imao prilike prvi put vidjeti i čuti, dotično razgovora, makar, i u

tođoj interpretaciji, ponovno izjavljujem da potpuno stojim iza sadržaja onoga što sam rekao; nemam čak potrebe da kažem da bi moj tekst u smislenom pogledu u konačnoj, pisanoj redakciji izgledao nešto drukčije, kako se to običava kod ovakvih ex abrupto govorenja.

Ti moji intervjui (dotično razgovor), svjedoče kako sam krajnje obazrivo, bez radikaliziranja i bilo kakvih zlih namjera, iznosio svoja mišljenja o povijesnim i suvremenim prilikama u zemlji, o kojima su mnogi - kao što smo to vidjeli u dokaznom postupku - davali daleko kritičnije i žešće ocjene, pa ako se meni ipak to inkriminira, onda je to očito zato što je o istim ili nekim drugim bitnim pojavama govorim u sklopu nekih neraščišćenih pitanja suvremene povijesti hrvatskog naroda.

Treće, što se tiče optužbenog argumenta da ja u ime znanstvenog rada manipuliram brojakama i postocima, što sliči na politički proskribirano "nacionalno prebrojavanje", htio bih podsjetiti da nema egzaktnije metode od zaključivanja na temelju statističkih pokazatelja, a sav današnji naš ustavni poredak i delegatski sustav polaze od načela, da u svim strukturama, do vrha federacije, bude osigurana nacionalna ravnopravnost. To u stvarnosti - kao što smo vidjeli još nije slučaj, niti se može postići bez usmjeravanja na osnovi statističkih uvida. Protiv tzv. prebrojavanja su zbog toga oni što su zapravo protiv tog ustavnog načela, jer se u stvarnosti ne žele odreći svog "jednakopravnijeg" položaja.

Analiza statističkih podataka ima za svrhu otkrivanje uzroka i međusobne uvjetovanosti pojedinih čimbenika na sveukupnost povijesnih zbivanja.

Kad sam ja npr. spomenuo da je za Hrvatsku posebno aktualan problem pomorske privrede, onda to nije samo zbog pitanja lučke industrije ili prometne povezanosti s unutrašnjosti i Europom, nego prije svega zbog utjecaja na demografska kretanja, jer kao što znamo mnogi su jadranski otoci ostali bezljudni, kao što su iz sličnih gospodarskih i inih razloga opustjela čak i mnoga slavonska sela, a stanovnici našeg juga i sjevera raštrkali se čak do australijskih pustinja. Kao jedan od uzroka naveo sam, na ovom mjestu pred dva dana, zaostajanje pomorske privrede; razvitak trgovačke mornarice razmjerno je danas sporiji nego na početku stoljeća, s tendencijom neprestanog opadanja: 1969. naša je trgovačka flota bila na 19 mjestu u svijetu, da bi 1976. pala na 22 mjesto, a jučer je radio Zagreb objavio da će delegat na idućem kongresu samoupravljača iznijeti da je na kraju 1980. pala još niže, na 24. mjesto.

Ili, ako sam rekao da određeni gospodarsko-politički razlozi uvjetuju najveću ekonomsku emigraciju hrvatskog pučanstva, iz koje se onda novači najbrojnija i najekstremnija politička emigracija, onda to nije bilo zbog zlonamjernosti, nego zbog zabrinutosti i želje da se izmjene pretpostavke što stvaraju takvo stanje. Evo, za vrijeme ovog suđenja predsjednik Sabora SRH Jure Bilić iznio je da u Hrvatskoj ima 91 politički zatovrenik a Tanjug je objavio da ih u cijeloj SFRJ ima 172. To znači, da od ukupnog broja onih što se službeno priznaju političkim zatvorenicima u Hrvatskoj ima 53%, a u

svih ostalih pet republika i dvije pokrajine 47%, koji bi postotak zatvorenih Hrvati u BiH još znatnije pogoršali! Nad tim podatkom, koji je samo jedan u nizu, ja se kao povjesničar moram pitati zašto je to tako!? Pošto se ne mogu zadovoljiti odgovorom da pripadam narodu koji je po svojoj etno-genezi gori ili zločinskiji od drugih, ili da je to zato što je proklet od Boga ili Marxa - moram tražiti uzroke tomu i zauzimati se za promjenu svega što uvjetuje takvo stanje. A držim, da bi to morao i svaki razborit i odgovoran čovjek.

I četvrto. Nije nimalo slučajno što se pitanje ratnih žrtava, ili Jasenovca, našlo kao stožerno pitanje i u ovoj optužbi.

Usprkos tome što sam u svom odgovoru na optužbu iznio da sam do rezultata o ratnim žrtvama došao za SRH na temelju egzaktnih statističkih podataka, a za cijelu SFRJ primjenom znanstvneih metoda o utvrđivanju demografksih gubitaka, što je u skladu i s rezultatima drugih znanstvenika, i usprkos tome što smo u dokaznom postupku (moji branitelji i ja) predložili sudskom vijeću da se od Republičkog i od Saveznog zavoda za statistiku zatraži "Popis žrtava rata 1941.-1945." radi uvida o stavrnom broju poginulih u logorima i u ratu u cjelini, - zastupnik javne optužbe ne samo da ne odustaje od inkriminacije, već baš na tom primjeru potencira moju tobožnju krivnju.

5. Predsjednik Predsjedništva Bosne i Hercegovine g. Alija Izetbegović bio je 1983. g. izveden pred sud u Sarajevu i osuđen na 14 godina zatvora.

U završnoj riječi 16.VIII.1983. pred Okružnim sudom u Sarajevu rekao je i ovo:

1. Da niko od optuženih nije ni pisao, ni govorio, o nekakvoj "etnički čistoj Bosni", o "islamskoj republici Bosni", i sl. Može li se smatrati slučajnošću da se ni u jednom materijalnom dokazu (preko 1 000) stranica kucanih tekstova), koji se nalaze pred sudom, i ni u jednoj izjavi preko 50 saslušanih svjedoka, nigdje, baš nigdje, ne spominju takve i slične ideje i izrazi?

— Pa, ipak, Javni tužilac u svojoj završnoj riječi nastavlja da insistira na ovoj optužbi.

U inicijativi za zaštitu zakonitosti 8.IV.1986. Izetbegović pored ostalog kaže:

Postavlja se, na kraju, pitanje: ako je to sve tako kao što sam ovdje naveo, zašto sam suđen? Neki razlozi su morali postojati.

Smatram da sam dokazao da ti razlozi nisu bili zakonski. Ali oni nisu bili ni politički, ako i dok politika ima ikakav racionalan sadržaj. Ali politika, ako se i ne rukovodi pravom, rukovodi se interesom, a nikakav stvarni interes zemlje nije stajao iza ovog suđenja. Naprotiv! Bez obzira šta su inicijatori ovog procesa htjeli, on je kod običnog čovjeka primljen kao napad na vjeru. U muslimaskom svijetu je protumačen kao napad

na islam, a u zapadnom kao nasrtaj na slobodu i ljudska prava. U svakom slučaju, proces nije doprinio slavi i ugledu Jugoslavije ni unutra ni napolju. Oni koji vode ovu zemlju znaju o tome više. Šteta je, dakle, napravljena, a šta se dobilo?

Posljednjih više od 30 godina ja sam vrijedno obavljao svoj posao, podizao svoje troje djece i sanjao snove o slobodi i boljem životu muslimanskih naroda. Te snove sam nekada zapisivao i nikome se ništa nije desilo, najmanje Jugoslaviji. Sada je jedan sanjar preseljen u zatvor. Sanja iste snove, ali ih više ne piše. Da li je time sigurnost zemlje povećana i da li su ti snovi uopšte ugrožavali zemlju?

Ako je to politika, onda su neki pojmovi pomiješani. Uostalom, postoji i neodgovorna i štetna politika.

Što se mene tiče, po nemogućnosti da dokažem najočiglednije i najjednostavnije stvari, po osjećanju da je sve uzaludno i da sud nije ovblašten da išta čuje, vidi, razumije i mijenja, da je to neko drugi, neka sila izvan sudnice, nedostupna razlozima i argumentima, ja sam ovo suđenje doživio kao osvetu i pobjedu iracionalne političke volje nad pravom, razlozima i istinom. Samo osuđeni u "dahauskim procesima" su se suočili sa sličnim ponorom nepravde i samo oni to mogu potpuno razumijeti. Naravno, oni koji su preživjeli. Po svemu, osim po obimu tragičnih posljedica, naši procesi su isti.

Među osuđenim Muslimanima 1983. g. bio je i g. Hasan Čengić, kojega je Okružni sud u Sarajevu osudio na 7 godina zatvora. U objavljenoj knjizi u Zagrebu 1990. g. pod nazivom ISLAMSKE TEME g. Čengića piše i ovo:

"Od tada do danas prošla su desetljeća: dva strašna rata, "prevrati", kraljevine i Republike, nacionalizam, fašizam, staljinizam, biološko i duhovno iskorjenjivanje muslimana, socijalizam, "novi socijalizam" . . . Kroz sve te faze vrijednosti islama, ugrađene u mentalitet, kulturu i civilizaciju muslimana na ovim prostorima, živjele su više zahvaljujući svojoj snazi, svom povijesnom zamahu, negoli aktivnosti svojih sljedbenika."

III.

SRPSKI TERORIZAM PREMA MEĐUNARODNOM PRAVU

1. Zaključak europskih pravnih stručnjaka o razlozima raspada Jugoslavije

Europska unija (zajednica) je 1991. g. formirala posebnu komisiju pravnih stručnjaka - sudaca ustavnih sudova iz većeg broja europskih zemalja - na čelu s Francuzom ROBERTOM BEDINTEROM.

Ta je komisija eksperata dobila mandat arbitrirati o kontinuitetu odnosno diskunituitetu država nastalih od nekadašnje Jugoslavije, s tim da su se sve republike obvezale poštovati mišljenje te komisije. Profesor međunarodnog prava u Parizu (Pantheon-Assas), u Orleansu i u Melunu Marc Djidara o radu pravnih eksperata kaže: ("Vjesnik", 18. svibnja 1994. g.)

"Rad Badinterove komisije treba gledati u širem pravnom kontekstu. Hrvatska se nema razloga suviše ljutiti s onim što je ta komisija učinila, trebala bi što sustavnije koristiti mišljenje o samoodređenju i o granicama, jer će tamo naći ozbiljne pravne argumente koje će suprostaviti onima koji osporavaju neovisnost hrvatske države i njen teritorijalni integritet. U tome izvještaju postoje najmanje četiri bitne stvari, na koje treba podsjetiti one koji sanjaju o tome da amputiraju Hrvatsku.

Prvo, da Jugoslavija nije bila žrtva akta divlje "secesije", kako neki tvrde, nego je doživjela normalni pravni proces, tj. sukladan tadašnjem jugoslavenskom i međunarodnom pravu. Badinterova komisija tvrdi da se radilo o procesu "rastapanja" prethodne države. Drugo, da Jugoslavija iz 1991. nije ispunjavala uvjete iz međunarodnog prava da bi opstala, ona se izložila procesu samoodređenja naroda, jer njena vlada i njen režim nisu više odgovarali "zahtjevima za sudjelovanjem i za predstavljanjem". Po mom sudu, postoje još najmanje dva opravdanja; represivni karakter vojno-policijskog sistema i uvođenje apartheida na Kosovu, što republike, koje su postale neovisne države, nisu više mogle podržavati. Treće, da se samoodređenje treba ostvarivati u okviru postojećih granica, i da se kod samoodređenja mora koristiti prije svega miroljubivi put, a ne nasilje, koje je nezakonito, prema međunarodnom pravu.

Međunarodni sud pravde u Haagu je 1975. godine, u slučaju Zapadne Sahare, odredio da je samoodređenje valjano samo ako poštuje "teritorijalni integritet i unutrašnje granice koje su prije toga postojale". Takva pravna argumentacija opravdava hrvatsko samoodređenje i osuđuje tzv. samoodređenje srpskih elemenata na teritoriju Hrvatske, koje se hoće provesti topovima i u granicama koje nisu ni administrativne, niti ih priznaje međunarodno pravo. Uporaba sile ne može biti osnova prava još od "doktrine Stimsson", iz 1932. godine. I četvrto, u slučajevima kad nova država stječe neovisnost, unutarnje granice postaju međunarodne granice, čak i ako su arbitrarne i administrativne, a naročito ako nisu ni jedno, ni drugo.

To je smisao načela međunarodnog prava. Uti possidnetis juris, koje se primjenjuje dva stoljeća, u Latinskoj Americi (arbitraža između Kolumbije i Venezuele, na primjer), pa u Africi, u vrijeme dekolonizacije, danas u Eritreji, rješenje Haškog suda iz 1986. o razgrnaičenju Malija i Burkine Faso. Badinterova komisija je to načelo međunarodnog prava proglasila valjanim i za Europu. Hrvatska se može koristiti sa svim tim argumentima, da bi odgovorila vanjskim klevetnicima, a i onima koji iznutra osporavaju njen teritorijalni integritet.

2. Međunarodno priznanje Repubulike Hrvatske

Profesor Djidara dalje kaže:

"Danas svaki narod ima svoju državu, i ne može se, na kraju 20. stoljeća, država rezervirati samo za jedan narod. U Belgiji je jedan dio stanovnika blizak Francuskoj, drugi Nizozemskoj, u Francuskoj, također i u Belgiji, ima germanofona, u Švicarskoj žive različite etničko-jezične i religijske zajednice. Normalno je da bude Hrvata izvan Hrvatske, i Srba izvan Srbije. Ali, samoodređenje Hrvata može se provesti samo u Hrvatskoj, i samoodređenje Srba samo u Srbiji, i pod uvjetom da se provodi bez vojne prijetnje i bez diplomatskog pritiska. Velike diplomacije zaboravljaju us lučaju Hrvatske i u slučaju BiH odredbe Bečke konvencije, kojima se regulira sklapanje i izvršavanje međunarodnih sporazuma. Međunarodno je pravo jedno, isto za sve države, stare ili nove, mele ili velike.

Francuska je, kao i ostale europske zemlje, priznala Hrvatsku. Međunarodno pravo obvezuje da se priznanje mora primjenjivati in bona fide. Jedan detalj prolazi, čini mi se, neopaženo; kad je riječ o Hrvatskoj i o njenim granicama, te o činjenici da četvrtina okupiranog teritorija nije pod njenim suverenitetom, treba inzistirati na tome da "rukovodeća linija" iz Bruxellesa od 16. prosinca 1991. ne spominje efektivnost kao uvjet za priznanje. To je veoma značajno, jer se time govori kako Europska zajednica nije htjela podrediti priznanje stvarnoj uspostavi suvereniteta, niti efektivnoj hrvatskoj vlasti na cjelini teritorija."

3. Težnja Srba izvan Srbije i nezavisnost Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine prema međunarodnom pravu

Prof. Marc Djidara u nastavku kaže:

" Dvije stvari treba reći u vezi s težnjom Srba koji žive izvan Srbije. S jedne strane, da svaki presedan u Hrvatskoj i u BiH može biti iskorišten na štetu Srbije. Srpsko pučanstvo u te dvije zemlje drži u svojim rukama teritorijalni integritet Srbije, čija će organizacija, prije ili kasnije, doći na dnevni red, u korist Albanije, BiH i Mađarske, ako ne i Hrvatske.

Dovede li se u pitanje hrvatski i bosanski teritorij, to će se automatski odraziti na Srbiju da se i ne govori o Crnoj Gori, gdje se stvari mogu promijeniti. S druge strane, Srbi iz Hrvatske i iz BiH ne ispunjavaju ni jedan uvjet za samoodređenje. Nema nad njima policijske represije, nisu izloženi masovnom i sustavnom političkom protjerivanju, nisu žrtve apartheida, i nisu, ni *de facto, ni de iure*, isključeni iz političkog života zemlje u kojoj žive. Osim toga, pravo na samoodređenje mora se koristiti na mirni način. Moraju se iscrpsti sve druge nenasilne metode za uređenje svog položaja.

Zato uvijek treba ponavljati Mitterrandu, Majoru, Hurdu, Dumasu, Juppéu ili Kinkelu da je hrvatsko pučanstvo u bivšoj Jugoslaviji bilo masovno uništavano, protjerivano i ponižavano, da se njegova individualna i kolektivna prava bila svakodnevno gažena. Zato treba ponavljati onima koji žele amputirati BiH pod izgovorom da tamo živi 33 posto Srba, da tamo živi 67 posto nesrba, i da u samoj Srbiji živi 35 posto Nesrba. Treba jednom zauvijek prestati s jednostranim i selektivnim, dakle, nepoštenim predstavljanjem pitanja manjina.

Ironija je povijesti da se jedan od rijetkih slučajeva kolektivnog uvjetnog priznanja (iz 19. st., op.a.) odnosi na Srbiju i Crnu Goru. Pošto je pobijedila Francusku i Austriju i dominirala u Europi, Njemačka je Berlinskim sporazumom 1878. godine, primila te dvije države u međunarodnu zajednicu, ali **pod uvjetom da Beograd i Cetinje priznaju prava židovske i muslimanske manjine, naročito vjerska prava.** Srbija je službeno prihvatila uvjete, ali ih nije poštovala. U hrvatskom slučaju, nikakvi uvjeti, i nikakve rezerve nisu izravno određeni. Riječ je o punom priznanju. Ako jedna zemlja, kao Francuska, nije stavila rezerve, niti službeno postavila taj uvjet, vjerujem da je tako postupila zato što nije htjela odrediti Srbe kao manjinu, niti spriječiti amputaciju hrvatskoga teritorija. Ta vještina i ta omaška okrenuli su se protiv Srbije.

Srpski elementi s okupirnaog teritorija ne mogu se pozvati ni na kakve prethodne granice, kao legitimne i pravno konstituirane. Njihovi izbori i referendumi su nelegalni, jer međunarodno pravo zahtijeva da se kod takvih konzultacija poštuju granice koje su dotad postojale.

Unutar bivše Republike Hrvatske nisu postojale nikakve grnaice (za razliku od Srbije, koja je uključivala dva neslavenska nacionalna kompaktna elementa). U najboljem slučaju, Srbi iz Hrvatske mogu dobiti posebni administrativni položaj, i to u nekoliko općina u kojima su većina, prema posljednjem popisu pučanstva. Ni oni Srbi koji žele "izaći" iz Hrvatske ne mogu zanijekati postojanje hrvatske države, ni osporiti svoju pripadnost toj državi. Oni teže međunarodnom priznanju, ali, samo im međunarodno pravo može osigurati ulazak u međunarodni poredak. A međunarodno je pravo postavilo dva uvjeta za samoodređenje; jedan je potvrda međunarodnih hrvatskih granica! Mogu "izaći" samo ako su "ušli" i ako ispunjavaju uvjete za izlazak koje je postavilo međunarodno pravo.

Srpski ekstremisti iz okupiranih hrvatskih teritorija ne mogu istodobno biti u pravu, i izvan prava, biti u međunarodnoj zajednici, i ne poštovati njena pravila. Njihovo je ponašanje apsurdno; žele biti subjekt međunarodnog prava, i istodobno ga negirati. I na kraju, ako žele dobro Srbiji, srpski "secesionisti" trebaju odustati od ideje o amputaciji Hrvatske. Jer, automatski legitimiraju - i ohrabruju - druge latentne separatiste, u Vojvodini, na Kosovu i na Sandžaku. O njihovu vladanju prema državi u kojoj žive ovisi sudbina države u kojoj žele živjeti. Srbija je zemlja u kojoj je nesrpsko pučanstvo, najbrojnije, najviše ugroženo, i s najviše prava i legitimnih motiva na samoodređenje.

4. Budućnost Srbije, i srpske države, prema kriteriju međunarodnog prava

Prof. Đidara se osvrće i na pitanje budućnosti srpske države. Na postavljeno pitanje daje odgovor kako slijedi:

• Mnogi misle da je Srbija ključ ukupnoga rješenja, da je tamo sve počelo i da tamo sve treba i završiti?

— Hoće li se Srbija osloboditi svoga fantazma, prihvatiti napokon demokraciju europskoga tipa i izliječiti se od megalomanskoga sna? Prije ili kasnije, nova situacija koja je stvorena ratom, agresijom, osvajanjem, etničkim čišćenjem i zločinima protiv čovječanstva, biti će dovedena u pitanje, Srbija će biti izložena iscrpljujućoj diplomatskoj gerili. Ostat će na rubu europske integracije i ekonomskog napretka, ne oslobodi li se svojih mitova i demona. Može joj se dogoditi ono što se dogodilo Njemačkoj; 1871. je anektirala Alsace i Lorraine, a 1918. je izgubila više od toga. U Beogradu moraju misliti o tome presedanu. U jedno se vrijeme može prevariti jedan broj ljudi. Ali, nemoguće je varati sve ljude, svo vrijeme.

IV.

IZJAVA RUSKE, SRPSKE I HRVATSKE CRKVE O ZAUSTAVLJANJU TERORIZMA I HRVATSKOJ I BOSNI I HERCEGOVINI

(Tz. "Sarajevska izjava")

Dne 17. svibnja 1994. g. sastali su se u sarajevskoj zračnoj luci: moskovski patrijarh Aleksej, patrijarh SPS Pavle i Nadbiskup zagrebači i kardinal Dr. Franjo Kuharić.

Na kraju sastanka potpisali su sarajevsku izjavu koja glasi:

"Krajne je vrijeme reći da narodi na ovim prostorima ne smiju više uništavati jedni druge i da je svaki čin uništavanja života, prava, slobode i dostojanstva susjednog naroda, protiv vlastitih djedova i otaca, sinova i unuka.

Posljednji je trenutak shvatiti da samo mirno i pravedno rješenje svih sporova i nesuglasica na ovim prostorima može donijeti pravu sreću ljudima i da će njihova budućnost biti osigurana tek onda kada oni jedni drugima pruže mogućnost živjeti onako kako je svatko od njih navikao i kako su mu predali njegovi predci.

Vrijeme je da svi shvatimo da sadašnji tragični sukob jest grijeg protiv svake religije. Uzroci rata ni u kojem smislu nisu povezani s vjerskim načelima. Iskorištavanje vjere u svrhu opravdanja neprijateljstva i podjele nemoralno je i zločinačko. Istinski vjerujući kršćani i istinski vjerujući muslimani teže k miru. To je njihovo stvarno očekivanje u tom se sastoji ispunjene Stvoriteljeve zapovijedi.

Što možemo učiniti mi koji vjerujemo u jednoga Boga? Možemo i moramo moliti i djelovati. Vjerujemo da će naša molitva biti uslišana. Također pozivamo sve vjerujuće u Boga u svijetu da nam se pridruže u molitvi za pravedan mir, a sve odgovorne za političke odluke pozivamo da si ispitaju savjest pred Bogom i poviješću što čine za taj mir.

Svevišnji darovao narodima koji su danas razdvojeni smrtonosnim neprijateljstvom; mir, napredak, procvat i uspjeh u svakom dobrom djelu". (iz "Vjesnik"-a od 18. V. 94.)

Sarajevska izjava crkvenih velikodostojnika samo je jedna i nizu nastojanja da "narodi u ovim prostorima ne smiju više uništavati jedni druge i da je svaki čin uništavanja života, prava, slobode i dostojanstva susjednog naroda, protiv vlastitih djedova, sinova i unuka".

Udio katoličke crkve i Svetog Oca Ivana Pavla II. u pružanju moralne potpore protiv terorizma neporcjenjiv je. Nu, sam Sveti Otac je okarakterizirao događaje na tlu naše domovine izrazom:

". . . najgorih grijeha 20. stoljeća, opterećenih mržnjom i dubokim prezirom spram čovječnosti, te suludom žudnjom za vlašću i prevlašću . . ." Sveti Otac je ove misli izrekao na velikom molitvenom bdjenju 9. i 10. siječnja 1993. g. kad je 47. reglija Svijeta molilo za mir u našoj Domovini.

Nadamo se da srpska pravoslavna crkva u svemu tome nije "ostvarila ulogu šaptača na pozornici" (T. VUKUŠIĆ)

V.

ZAJEDNIČKA IZJAVA MINISTARA VANJSKIH POSLOVA SAD, RUSIJE I PET ZEMALJA ES O ZAJEDNIČKOJ STRATEGIJI ZA RJEŠENJE SUKOBA U BOSNI I HERCEGOVINI

1. Ministri vanjskih poslova SAD, Rusije i pet zemalja ES postigli su u petak u Ženevi dogovor o zajedničkoj strategiji za rješavanje sukoba u BiH. Ministri su objavili zajedničku izjavu koju donosimo u cjelini u prijevodu s engleskog jezika:

"Ministri vanjskih poslova Grčke, Belgije i Njemačke te europski povjerenik Hans Van Den Broek, koji predstavja Trojku ES, te ministri vanjskih poslova Francuske, Ruske Federacije, Velike Britanije i Sjedinjenih Država sastali su se 13. svibnja u Ženevi. Zajedno sa supredsjedateljima Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, on i su razmotrili ozbiljnu situaciju u BiH i njihove zajedničke napore da privredu kraju sukob i postignu političko rješenje.

Ministri naglašavaju svoju odlučnost i jedinstvo u namjeri da djeluju na postizanju brzog i trajnog rješenja bosanskog sukoba. Oni ponavaljaju da se sukob u BiH ne može riješiti veojnim sredstvima i da mora biti riješen putem pregovora. Samo mirno rješenje imat će potporu međunarodne zajednice i dati narodima BiH izglede za budućnost. Ministri potvrđuju svoju potporu **rješenju kojim bi se očuvala BiH kao jedinstvena zajednica unutar međunarodno priznatih granica** i osigurava ustavne odredb e kojima bi se uspostavile veze između bošnjačko-hrvatsko i bosansko-srpske zajednice. Ministri se obvezuju učiniti sve što mogu kako bi potaknuli takvo rješenje.

Oni također naglašavaju spremnost njihovih zemalja da na odgovarajući način sudjeluju u provedbi dogovorenog rješenja i u davanju potpore obnovi ratom uništene BiH.

Ministri izražavaju veliku zabrinutost činjenicom da je zbog nedavnog napada bosanskih Srba na zaštićenu zonu Goražde procec pregovora zakočen. Oni upozoravaju sve strane na neprihvatljivost i opasnosti nastavka uporabe vojnih rješenja. S obzirom na to, oni podržavaju odlučnost međunarodne zajednice da poduzme potrebnu akciju za zaštitu sigurnosnih zona u BiH, uspostavljenih u skladu s rezolucijama 824 i 836 VS. Oni zahtijevaju da se strane u potpunosti pridržavaju odredbi i uvjeta relevantnih rezolucija VS, odluka koje su u svezi s tim donesene od usvajanja rezolucija, i svih sporazuma koje su strane zaključile. Oni izražavaju punu podršku striktnom provođenju tih rezolucija, odluka i sporazuma. Ministri zahtijevaju da sve strane dopuste neometanu dostavu

humanitarne pomoći u skladu s postojećim sporazumima. Ministri inzistiraju na oslobađanju zatočenih pripadnika humanitarnih organizacija.

Ministri sa zabrinutošću bilježe nedavne vojne akcije vezane za Brčko i podupiru mjere koje je nedavno poduzeo Unprofor i koje trenutno poduzima VS i UN da bi spriječile ofenzivne akcije u zaštićenim zonama a posebno u i oko Brčkog i da bi se smanjile napetosti u ostalim područjima BiH.

Ministri su se dogovorili o hitnim koracima usmjerenim ka skorom rješenju u BiH. Oni pozivaju strane na sklapanje sveobuhvatnog prekida neprijateljstava i na istovremeni nastavak, bez ikakvih preduvjeta, ozbiljnih napora za postizanje političkog rješenja.

Sporazum o prekidu neprijateljstava mora uključiti razdvajanje snaga, povlačenje teškog naoružanja i razmještanje pripadnika Unprofora između sukobljenih strana. Na temelju prijašnjih razgovora sa stranama, ministri vjeruju da bi sporazum trebao biti sklopljen na razdoblje od četiri mjeseca, uz mogućnost produžavanja. Ministri naglašavaju potrebu da UN i strane uspostave nužne mehanizme kako bi se osiguralo potpuno pridržavanje s ovim sporazumom. Da bi se u potpunosti obavio zadatak u zaštićenim zonama i osigurala podrška prekidu neprijateljstva Unproforu će trebati dodatna pojačanja.

Prijašnji pregovori uspostavili su koncept teritorijalnog kompromisa temeljenog na 51 posto za bošnjačko-hrvatski entitet i 49 posto bosanskih Srba. Ministri preporučuju stranama da postignu sporazum na toj osnovi.

Ministri primaju na znanje korake za uspostavljanje bošnjačko-hrvatske federacije. Oni vjeruju da konačni sporazum o federaciji mora toj federaciji omogućiti teritorij koji bi bio pogodan za život, realističan i razuman te konzistentan s gore opisanim konceptom.

Postojeće rezolucije VS UN moraju se striktno provoditi i ministri se slažu da su neprihvatljivi bilo kakvi napori koji bi olakšavanje sankcija učinili preduvjetom za nastavak pregovora. Dobra volja pri provedbi mirovnog sporazuma, koja uključuje i omogućavanje povlačenja u dogovorene teritorijalne okvire, vodit će ka postupnoj suspenziji sankcija koje su nametnuli UN.

S ciljem postizanja skorog sporazuma unutar ovog okvira, ministri pozivaju strane da počnu stvarne pregovore pod pokroviteljstvom Kontaktne grupe unutar iduća dva tjedna. Kontaktnoj grupi je naloženo da odmah započne sve potrebne bitne pripreme usmjerene ka omogućavanju skorog sporazuma.

Ministri će pozorno pratiti tijek ovih pregovora i ponašanje strana na terenu. Oni su se složili da se ponovno sastanu kad to bude potrebno".(Iz "Vjesnik"-a od 14. V. 94.)

Komentar:

2. ALAN JUPPE: francuski ministar vanjskih poslova u "LE MONDU" od 20. V. 94. piše i ovo:

"Valja probuditi savjest Francuske i Zapada koje su vrlo brzo pokleknule: kako ne priznati da strahota bosanske drame ima malo zajedničkog s očitom hladnoćom diplomatskog zanata? Jupe u tom tekstu očituje obvezu Europe "da svim narodima u bivšoj Jugoslaviji pruži razloge za život", jer je tobož "groznica nacionalizma ili osvete" kriva za ovo stanje!

3. Povelja Ujedinjenih naroda od 26. lipnja 1945. između ostalog ima najviše načelo "spasiti buduća pokoljenja od užasa rata koji je dva puta tijekom našeg života nanio čovječanstvu neizrecive patnje". U istom rangu je i standard (norma) prema kojoj su Ujedinjeni narodi odlučni; cit: "da uvedemo načine koji jamče da se neće upotribiti oružana sila osim ako je to u općem interesu".

Među ciljevima Ujedinjenih naroda je prvi: 1. održavati međunarodni mir i sigurnost i u tu svrhu: poduzimati djelotvorne kolektivne mjere radi spriječavanja i otklanjanja prijetnji miru, i radi suzbijanja načina napada ili drugih oblika narušavanja mira, i ostvarivati mirnim sredstvima i u skladu s načelima pravde i međunarodnog prava, uređenje ili rješenje međunarodnih sporova ili situacija koje bi mogle dovesti do narušavanja mira".

Uz mnoge norme Povelje, koje predstavljaju standarde međunarodnog prava civiliziranog svijeta, stvorenog i stvaranog od 1648. g. (westfalski mir), preko načela legitimiteta "svete alijanse" iz 1815., pariškog ugovora iz 1856., berilinskog kongresa iz 1878. g. pa sve do naših dana, običaji, ugovori i praksa međunarodne zajednicesadržana u članaku 51. Povelje UN glasi: "Ništa u ovoj Povelji ne umanjuje urođeno pravo na individualnu ili kolektivnu samoobranu u slučaju oružanog napada protiv člana Ujedinjenih naroda, dok savjet sigurnosti ne poduzme mjere potrebne za očuvanje međunarodnog mira i sigurnosti.

Članicama Ujedinjenih nacija Povelja naređuje da se: ". . . u svojim međunarodnim odnosima uzdržavaju od prijetnje silom, ili upotrebe sile, bilo protiv teritorijalne cjelovitosti ili političke nezavisnosti ma koje države.

Ogromne su po opsegu izjave, rezolucije i prijedlozi međunarodne zajednice u svezi s terorizmom Srba na tlu međunarodno priznatih država Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Među te spada i prijedlog Europske zajednice usvojen na plenarnoj sjednici Mirovne konferencije u Den Haagu 23. listopada 1991. g., dakle u vrijeme kad su horde pod okriljem JNA i srpskih odmetnika ubijale nedužne stanovnike hrvatskih gradova od Vukovara do Dubrovnika i sela Travnog u Hercegovini, rušili kulturne spomenike, crkve i druge svetinje Hrvatskog naroda, a taj predloženi sporazum

Europske zajednice je naravno bio neprihvatljiv za tadašnje i današnje srpsko vodstvo, čiji postupci su sadržavali i sadržavaju danas terorizam. Srpsko vodstvo nije moglo prihvaćati nikakav oblik reforme Jugoslavije, pa čak ni takve kako je EZ ponudila u dokumentu od 23.X.91. jer je od početka prihvatilo teror i terorizam. To je prava istina.

4. Za kraj ovog našeg razmišljanja nad ulogom diplomacije u raspadu Jugoslavije i terorizmu Srba čini mi se uputnim citirati svjetski poznatog novinara dobitnika Pulitzerove nagrade za 1993. g. ROY GUTMANA koji je za "Vjesnik" od 12.VI.94. rekao i ovo:

"Naše su vlade doživjele potpuni neuspjeh. A Europska unija je najgora od svih jer ona nema sposobnosti da nađe rješenje, ali se pravi da to može. Sad su izmislili taj postotak 51:49% za podjelu Bosne. Smatram da Bosna nebi smjela biti podjeljena.

VI.

ADY

LEDDY MARGARET THACHER O SRPSKOM TERORIZMU

Poznato je da je laddy Margaret Thacher u više navrata govorila o ratu u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Govorila je otvoreno o srpskom barbarstvu i etničkom čišćenju.

Zagrebački "Vjesnik" je 6. svibnja 1994. prenio članak gdje Thatcher iz THE NEW YORK TIMES-a. Taj članak glasi:

"U bosanskoj smo to sagi već toliko puta vidjeli: srpsko barbarstvo, pokretanje šokirane međunarodne savjesti, prijetnja zračnim napadima (ili stvarni zračni napad najograničenije vrste), taktičko srpsko povlačenje, **novi razgovori kojima je cilj uvjeriti zaraćene strane da prihvate diobu teritorija koja nagrađuje agresiju.** A onda Sebi odlaze prema još jednom bosanskom gradu, primjenjujući istu mješavinu nasilja i zastrašivanja kako bi osigurali ostvarivanje svog cilja etničke čiste velike Srbije.

Možda je sada napokon gotova tragedija Goražda. No, ima i drugih jednako strateški bitnih gradova oko kojih Srbi sada slobodno mogu koncentrirati svoje snage. Jučer su UN intervenirali kako bi spriječili pokušaj Srba da prošire brčanski koridor u sjevernoj Bosni, no takve intervenije samo skreću srpsku agresiju. **Vrijeme je da ju se zaustavi — kasno je, ali ne i prekasno.** Imamo opravdanje, interes i sredstva.

Suverenu državu koju je priznala svjetska zajednica napale su snage koje ohrabruje i podupire druga država. Nije posrijedi građanski rat nego agresija, koja je isplanirana i pokrenuta izvan Bosne, iako je zato iskorištena srpska manjima u njoj. (. . .)

Legitimna bosanska vlada ima (Poveljom UN zajamečno) pravo zatražiti pomoć u obrani svoga teritorija. To je dovoljno opravdanje za pružanje pomoći žrtvama agresije.

Četiri strateška razloga

Četiri su bitna strateška interesa za SAD i Europu u Bosni:

Prvo, poslije svega što su Zapad, NATO, i UN sada rekli, u pitanju je kredibilitet našeg međunarodnog položaja u svakom sigurnosnom problemu, od smanjivanja nuklearnog oružja, do stanja na srednjem istoku.

Drugo, budući mogući agresori čekaju kako bi vidjeli na koji ćemo način postupiti prema Srbima. Naša slabost na Balkanu imat će opasne i nepredvidljive posljedice u bivšem Sovjetskom Savezu, gdje su slavenske nacionalističke snage vrlo slične velikosprskima. A u cijeloj istočnoj i srednjoj Europi postoje manjine kojima bi agresivne države u kojima one žive mogle pokušati manipulirati kako bi izazvale sukob, dopusti li se to u slučaju Srbije.

Treće, ambicije same Srbije nipošto nisu nužno ograničene na Hrvatsku i Bosnu. Kosovo je bačva baruta, Makedonija je krhka, Bugarska, Mađarska, Grčka, Albanija i Turska imaju velike interese koji bi ih mogli uvući u novi balkanski rat ako se ne obuzda srpski ekspanzionizam. Četvrto, mnoštvo izbjeglica koje će prijeći Europu — posebno u slučaju ovakvog šireg sukoba — i dalje će poticati ekstremističke tendencije i potkapati stabilnost zapadnih vlada.

Zapad ima dovoljno tehnologije i oružja da promijeni ravnotežu u Bosni. Od početka srpskog agresorskog rata, koji je najprije počeo u Sloveniji 1991., pojačao se u Hrvatskoj, a sada razara Bosnu, protivila sam se slanju kopnenih snaga u bivšu Jugoslaviju. **Ali sam rekla da je humanitarna pomoć bez vojnog odgovora pogrešno vođena politika. Nahraniti ili evakuirati žrtve umjesto da im se pomogne da se odupru agresiji, čini nas sukrivcima koliko i dobrim Samaritancima.** Zato sam ustrajno zahtijevala dvije vrste akcije: zračne napade na srpske snage, komunikacijske centre i skladišta streljiva; i ukidanje embarga na oružje nametnutog Bosni i Hrvatskoj kako bi se Bosanci i Hrvati mogli ravnopravnije braniti od Srba koji su od jugoslavenske vojske naslijedili velike količine oružja.

Opasna privid neutralnosti

Da se takva politika vodila od onog trenutka kad sam je prvi put predložila na ovim stranicama, u ljetu 1991., u vrijeme kad su Sarajevo i Goražde trpjeli ozbiljan napad, tisuće bi ljudi sada bile žive, a Miloševićev režim u Beogradu najvjerojatnije bi pao. Budući da taj pristup nije prihvaćen našli smo se u mnogo složenijoj i pasnijoj situaciji:

pokušavajući braniti gotovo nebranjive zaštićene zone; održavajući privid neutralnosti kad su sve naše odluke utemeljene na spoznali da su Srbi prijetnja, i s velikim kontingentom UN na terenu za koje bi Srbi lako mogli odlučiti da će se njima poslužiti kao taocima.

U novom zajedničkom naporu Rusije i Zapada da uvjere Srbe da pristanu na 49 posto bosanskog teritorija (manje od 72 posto onoga što sada drže pod okupacijom) opasnosti nisu nimalo manje. Srbi se gotovo sigurno neće povući, a kad oružje utihne, Rusi možda neće htjeti da oni to učine — a možda ni Zapad neće biti spreman na oživljavanje prijetnje bombardiranjem kako bi ih na to prisilili. Čak i kad bi se povukli, njihovih bi 49 posto Bosne i dalje bilo nagrada za agresiju. A u oba slučaja, mir koji bi iz toga proizašao bio bi nepravedan i krhak, a bio bi potrebna velik zapadni kontingent (uključujući američke) kopnene snage kako bi ga se nametnulo žrtvama. Obnove li se sukobi, što će se vjerojatno dogoditi, te bi postrojbe mogle postati metom napada.

Mandat postoji

Dakle, još je ispravna formula zračnih napada i ukidanja embarga na oružje. NATO već ima mandat Vijeće sigurnosti ne samo da brani osoblje UN nego i da odvraća napade od zaštićnih zona. Taj mandat daje sve ovlasti za potrebno pokretanje ponovnih zračnih napada većih razmjera na srpske vojne ciljeve gdje god se pokažu djelotvornima. Mora se razmotriti i pitanje bi li zračni napadi morali biti prošireni i na Srbiju.

Zračni su napadi doista djelotvorni dok god nisu malih razmjera, ograničeni političkim oklijevanjem i ublažavanjem. Mogu nanijeti veliku a na kraju i nepodnošljivu štetu. Ali moraju biti dio jasne strategije oduzimanja prednosti agresoru. Srbi moraju znati da će odluke biti provedene hitro i odlučno. I ne smije se dopustiti da ruski prigovori stanu na put napadima. Budu li Rusi spremni podupirati takvu akciju, to je dobro. Ali, NATO ne može svoju politiku oblikovati prema ruskoj osjetljivosti.

Vrlo je bitno i ukidanje embarga na oružje, kako su hrabro predložili Bob Dole i Joseph Biden (Senat bi treboa sutra donijeti odluku). Taj je embargo nametnut prije nego što su Bosna i Hrvatska međunarodno priznate, a njegova je zakonska utemeljenost u najmanju ruku dvojbena. SAD, Britanija i Francuska — ali, ako je nužno, Amerika sama — morale bi formalno izjaviti da ga ne namjeravaju nastaviti. Takve izjave mogle biti biti poduprte rezolucijom Vijeća sigurnosti UN. Konfederacija između Bosne i Hrvatske, pri čijem su sklapanju tako vješto posredovale SAD, sada znači da će one moći zalihe oružja upotrijebiti protiv zajedničkog neprijatelja, a ne jedna protiv druge, te da se oružje lako može dopremiti kroz Hrvatsku. Dobro naoružan hrvatsko-muslimanski savez suočio bi Srbe s novim i nedobrodošlim izazovom. Čak bi mogao Srbe prisiliti na pristanak.

Ne tvrdim da ovakav pristup ne donosi opasnost. Za to je nužna diplomatska i vojna vještina najvišeg stupnja. Najvjerojatnije neće donijeti mir odmah — iako bi mogao.

Neizbježan je stanovit prekid pomoći. No bosanskim je ljudima sada potreban trajan mir koji bi im omogućio povratak kućama i život bez straha. Zapad mora obnoviti svoj ugled i osigurati vlastite interese. Ovo je jedini način ostvarivanja tih ciljeva.

VII.

POSLJEDNJI AMERIČKI VELEPOSLANIK U BIVŠOJ JUGOSLAVIJI WARREN ZIMMERMANN O SRPSKOM TERORIZMU I ULOZI SAD U OBRANI SLOBODE I LJUDSKIH PRAVA NA BALKANU

1. Čini se da je Clintonova administracija naposljetku shvatila da više ne može ostati daleko od bosanske krize. Više od godinu dana umiljavala se i prijetila srpskim agresorima — uz minimalan rezultat. Rijetko kad su Srbi na to obraćali pažnju, jer su se rijetko — Sarajevo je jedina iznimka — morali bojati američke sile. Sad je predsjednik Clinton započeo pokušaj da cijelu međunarodnu zajedniku udruži za oštriju upotrebu zračne sile. Njegova vanjska politika dostigla je ključni trenutak. Ako, iz bilo kojeg razloga, ne bude htio upotrijebiti američku silu, taj će neuspjeh najviše sramote doniejti njemu. Ako, s druge strane, bude uspješan u širem korištenju zračnih napada, onda ima izvrsnu šansu da Srbe pritjera na pregovaračko rješenje koje bi očuvalo održiv teritorij za Bosance. Dok treba tražiti međunarodni konsenzus, SAD se ipak ne mogu više skrivati iza međunarodne zajednice. Odsad, Bosna je američki problem.

Sada je najvažnije shvatiti što je taj rat u stvari i gdje leže isitnski američki interesi u tome (. . .)

Budući da sam proveo šest godina kao diplomat na Balkanu, ne mogu se praviti da sam neutralan glede tog pitanja. Bio sam uključen u nastojanja bushove administracije da se Jugoslavija održi zajedno u demokratskoj strukturi.

Predvidljiva alternativa jedinstvu bio je raspad na vrlo brutalan način; međutim, ništa ne opravdava srpsku agresiju koja je iskoristila taj raspad. U današnjim tragičnim okolnostima vjerujem da imamo tri značajna interesa u Bosni. Niti jedan od njih nije vitalan interes, no, uzevši sva tri skupa, oni jasno opravdavaju čvrstu i ograničenu američku intervenciju.

Prvi je interes geopolitički. Bosna leži duž tradicionalne linije nestabilnosti koja se proteže od Poljske do Albanije. Katolički svijet habsburške Austro-Ugarske, muslimanski svijet Turske i pravoslavni svijet Srbije, svi se sukobljavaju u Bosni. Šokantni valovi iz

Bosne su već zaprepastili njezine susjede - katoličku Italiju i Hrvatsku, pravoslavnu Grčku i Makedoniju, muslimansku Tursku i Albaniju.

Mješavina vjera i naroda povećava šanse da bi, ako bosanski rat ne bude brzo riješen, mogao uskoro destabilizirati te zemlje, koje su sve prijateljske, a tri od njih saveznice. To nije samo pretjerano upozorenje - i Clintonova i Bushova administracija posebno su upozorile predsjednika Miloševića protiv upotrebe sile u pokušaju da skrši ili protjera albansko pučanstvo koje čini 90 posto stanovnika Kosova. Na uspijemo li u Bosni, Milošević će biti potaknut da nas testira na Kosovu, koje je već pod kontrolom njegove vojske i policije, i koje je puno više sveto Srbima no Bosna.

Drugo, mi imamo globalni interes u Bosni. Naš odgovor na srpsku agresiju pažljivo će promatrati u cijelom svijetu. Nema sumnje da će Kim Il Sung u Sjevernoj Koreji nešto zaključiti iz toga pokažemo li odlučnost u Bosni ili ne. A isto tako i Žirinovski i ostali ruski ultranacionalisti. Ako Srbi pobijede apsolutnom pobjedom, dobiva Žirinovski, a ne Jeljcin.

Nije možda *fair* da Amerika stalno mora biti izložena okrutnim testovima, no to je cijena koju mora platiti kao velika sila. Politički vođe svuda u svijetu znaju da je američka odlučnost pomogla Jugoslaviji da održi svoju nezavisnost tijekom četrdeset godina hladnog rata. Svaki potencijalni diktator napravit će svoje zaključke iz našeg neuspjeha da odlučno riješimo njeznino raspadanje.

Treći je američki interes moralni. Mi jasno vidimo agresiju Srbije protiv višeetničke države i članice UN, čije se ponašanje prema srpskoj manjini nije nikad kritiziralo. Dok sam bio američki ambasador u Beogradu, Milošević mi je nekoliko puta prije rata rekao da Srbi nemaju pritužbe u Bosni. Srpsko nazovi-opravdanje za vojne akcije bila je neobična tvrdnja da svi Srbi imaju pravo živjeti u jednoj državi — tvrdnja koja bi, ako bi se primijenila na Zapadnu Europu, zahtijevala raščlanjivanje Švicarske, Francuske, Belgije i nekoliko ostalih multietničkih država. Bosanski je rat vrlo složen, no njegovo je moralno značenje vrlo jednostavno — jeslu li SAD, svjetski najuspješnije multietničko društvo pripravne gledati raspadnje multietničke civilizacije, koja, poput nas, želi živjeti u harmoniji?

Postoje i privlačni, iako, prema mojem mišljenju, prividni argumenti protiv intervencije.

Relativistička zabluda: To je stvarno građanski rat, a zločijunu su činile sve tri strane. Jasno, postoje elementi građanskog rata u bosanskoj zbrci; Bosanci se bore protiv Bosanaca. No, rat je započeo kad su srpske paravojne snage — neki od njih ozloglađeni gangsteri — nahrupile preko Drine u Bosnu i počeli sustavno ubijati, krasti i etnički čistiti muslimanske gradove uz rijeku. **Nitko u Beogradu ne sumnja u to da rat predvodi Milošević u dosluhu sa svojim sljedbenikom iz Bosne, Radovanom Karadžićem.** Istina, dogodilo se nekoliko puta da je u toj dinamici bilo neslaganja. No,

tijekom cijelog rata, bosanska srpska vojska oslanjala se na Miloševićevu vojsku u opskrbi gorivom i ostalim bitnim potrepštinama.

A kad govorimo o krivnji, iako su i Srbi i Hrvati i Muslimani počinili zločine, većinu ratnih zločina počinili su Srbi. Ustvari, ubijanja i etničko čišćenje muslimanskih civila su dio srpske politike prema Bosni. Muslimani i Hrvati su reagirali, shvatljivo iako ih to ne opravdava, na sličan način. **Srpska propaganda brzo je iskoristila tu relativističku zabunu, jer se nadala da će ih ona osloboditi krivnje koju će njihovi sunarodnjaci nositi tijekom povijesti.**

Zablude da nas se to ne tiče — Američko angažiranje u Bosni znači zanemarivati ostalih sukobe iste važnosti i odvraća pažnju Clintona od unutarnjih pitanja. Svijet je prepun ljudskih tragedija gotovo jednako teških kao što je bosanska — Somalija, Sudan, Angola, Ruanda Burundi, Nagorno-Karabah, Gruzija, Tadžikistan samo su dio popisa. Nijedna od njih, međutim, nema geopolitičku ili globalnu važnost koja se može primijeniti na Bosnu. Ni u jednom od tih područja američko angažiranje nije bilo toliko duboko i konzistentno gotovo pola stoljeća. Uplitanje u bilo kojem od tih područja gledalo bi se kao na ulazak u te zone, na naše neangažiranje u Bosni gleda se kao na odustajanje od Bosne. Čak i kad ne bi bilo medija koji nas na to podsjećaju, na ishod u Bosni će se gledati kao na naš uspjeh ili naš neuspjeh — što nije slučaj na drugim područjima, osim u Somaliji. Budući da je tako, neuspjeh u Bosni može samo štetiti predsjednikovim nastojanjima da dobije potporu za svoj unutrašnjopolitički dnevni red.

Vijetnamska i zaljevska zabluda — Američko angažiranje u Bosni moglo bi eskalirati u noćnu moru i narušio bi vojnu doktirnu, koja je dovela do uspjeha u zaljevskom ratu. Vijetnamski argument zapravo radi sasvim suprotno. Bushova administracija bila je paralizirana uvjerenjem da će i najmanje američko vojno uključivanje u Bosni završiti ratom kao u Vijetnamu. Logiku za to teško je shvatiti — odluku o povećanju američkih snaga mora doniejti predsjednik. Može li itko sumnjati da bi Clinton, upravo zbog iskustva u Vijetnamu, bio osjetljiv na opasnosti prevelikog opsega?

Doktrina iz zaljevskog rata, a koju je javno opisao bivši zapovjednik američkih snaga general Powell, drži da se ne bismo smjeli vojno angažirati bez pravih jamstava da možemo sve naše ciljeve postići snažnom primjenom sile, ali uz minimalne žrtve. "Powellova doktrina" pokazala se izvrsnom u zaljevskom ratu, no njezin je opseg jasno neprimjeren za Bosnu.

Mi, zapravo, nemamo vojne doktrine koja bi bila dobra za Bosnu, a sam se Powell žestoko protivio američkom angažiranju u Bosi, Ipak, s obzirom na sve više etničkih sukoba u cijelome svijetu, čini se vjerojatnije da ćemo se morati suočiti s izazovima sličnijima Bosni no Iraku. Nitko neće tražiti da se Amerika mora uplesti u svaki. No, ako si odredimo da se nećemo angažirati ni u jednoj od njih, postat ćemo sve irelevantniji u nastojanjima stabiliziranja svijeta nakon hladnoga rata.

Zabluda o beskorisnosti zračnih napada — I Vijetnam i Zaljev su pokazali da zračni napadi bez kopnenih operacija neće uspjeti. Naša prijetnja zračnim napadima protiv srpskih napadača koji su pucali po bespomoćnom stanovništvu Sarajeva skoro je ušutkala teško oružje, iako nije oslobodila grad. Do neuspjeha u Goraždu nije došlo zbog poduzimanja zračnih napada, već zbog nevoljkosti da se oštrije udari.

Dva aspekta bosanskog rata čine Vijetnam i Zaljevski rat slabim primjerom. Prvi je karakter sprskih protivnika. Oni nisu kao sjeverni Vijetnamci koji su imali jasan cilj i bili disciplinirani u akcijama. Srbi se bave otimanjem zemljišta, a ne svetom misijom; Goražde i većina ostalih gradova koje su napali na Drini muslimanski su, a ne srpski gradovi. Iako je mnogo srpskih boraca učilo u bivšoj JNA, mnogo ih je nediscpliniranih, a mnogo je pljačkaša i lopova. Nadalje, od Srba se ne traži da daju veće ustupke. Najekstremniji prijedlog zapadnih pregovarača dao bi im i da zadrže oko 50 posto bosanskog teritorija (Srbi su prije rata držali 30 posto teritorija). Ustvari, sve što se od Srba traži je da krenu za pregovarački stol i da Muslimanima ostave održiv teritorij. Zračni napadi mogu dovesti do tog rezultata ako se prošire i, uz blisku zračnu potporu, zaprijete i srpskim linijama dostave i komunikacijama. I nedisciplina protivnika i ograničeni značaj cilja čine psihološku vrijednost zračnih napada u Bosni najvažđnijom.

Zabluda o postojanju lakšeg načina: Ukinuti embargo na oružje protiv Muslimana, odnosno predati cijeli problem natrag Europljanima. Brojnima u Kongresu može se činiti jednostavnijim ukinuti embargo na oružje no uključiti SAD u borbe. To bi se, ustvari, moglo pokazati i poželjnim, ako sadašnja nastojanja ne uspiju. No, to nije jednostavno, niti znači brzo rješenje. Mi bismo imali moralnu obvezu osigurati da bosanska strana i dobije teško naoružanje koje treba, ili preko hrvatskog teritorija u srpskim rukama ili bačeno iz zraka preko srpskih raketa zemlja-zrak. Također bismo morali Bosancima dati vremena da se uvježbaju. Budući da bi Srbi imali mnogo razloga da to spriječe, možda bismo morali upotrijebiti zrakoplovstvo da bismo spriječili šire napade. Ukratko, ozbiljnije ukidanje embarga na oružje moglo bi nas dublje uplesti no sami zračni napadi.

A što se tiče Europljana koji bi riješili krizu u Bosni, možemo samo reći — pokušali su i nisu uspjeli.

Postoji sklonost da se nasilje uvijek asocira s Bosnom, jer su bosanski Srbi doveli do prvog svjetskog rata ubivši habsburškog nadvojvodu. Ustvari, Bosna nije nikad bila neuobičajeno mjesto nasilja, osim u ovom stoljeću, kada sigurno nije imala monopol na nasilje. Nakon turskog osvajanja u 15. stoljeću, u Bosni je slijedilo nekoliko stotina godina relativnog mira. Zapadna je Europa od *ratova ruža* do napoleonskih ratova, bila mnogo nemirnija. Zapravo je Bosna postala sklonište za mnoge narodnosne skupine (među kojma i Židove, koji su nakon istjerivanja iz Španjolske 1492. našli utočište u Sarajevu). Sarajevo je zbog toga postalo simbol.

Karadžićeva odlučnost da ga pretvori u Berlin iz vremena hladnog rata, sa zidom i kontrolnim postajama jedan je od najgorih primjera srpskog načela, etničke podjele — koje je svakako zaslužilo našu osudu. Relevantna pouka nije 1914., već 1938. — neuspjeh Zapada da pomogne višeetničkoj Čehoslovačkoj.

Kao državljanin velike sile, koja je dugo bila angažirana u Jugoslaviji, i koja se duboko zauzima za ljudska prava, mi Amerikanci ne možemo izbjeći odgovornosti za tragediju u Bosni. No, u svakom slučaju, SAD su sada previše angažirane da bi se mogle povući bez velike političke cijene. Na nesreću, prekasno je da spasimo multietničku Bosnu, previše je vremena potrošeno. No, nije prekasno da dademo žrtvama agresije priliku za novi početak, da stvorimo teritorij za Bosance i ponudimo neku šansu političkog opstanka svim narodnosnim skupinama.

Samo će sila prisiliti Srbe da prihvate i poštuju takav ishod, Zračna sila mogla bi to postići. No, za to će gotovo sigurno biti potrebna naša volja da napadnemo ciljeve u vrijeme i mjesto koje sami izaberemo. Srbi, koji već znaju prepoznati američku slabost, znat će prepoznati američku odlučnost kad ju vide.

Komentar:

2. Gospodin Warren Zimmermann je - kako sam kaže bio veleposlanik u bivšoj Jugoslaviji 6 godina, pa je sasvim sigurno vjerodostojan diplomat i stručnjak za odnose među državama na jugu Europe. Osim toga, gospodin Zimmermann je bio otvoreni zagovornik očuvanja Jugoslavije, možda čak i jedan od najupornijih u američkoj diplomaciji. Zimmermann nije skrivao da je srpski prijatelj. Tako je na pr. g. Zimmermann 5. lipnja 1990. g. u Zagrebu primio pok. Dr. Jovana Raškovića, koji je bio vođa pobunjenika "balvan revolucije" među Srbima u Hrvatskoj. Ako se zna da je 30. svibnja 1990. g. u Hrvatskoj došlo do promjene, tj. komunisti su sišli s vlasti, a na vlast je došla HDZ-a, koja je na slobodnim izborima odnijela pobjedu, sastajanje američkog veleposlanika s Raškovićem u američkom konzulatu u Zagrebu bilo je s naše hrvatske strane ocjenjeno veoma teškim, gotovo antihrvatskim činom. Upamtio sam da je g. Zimmermann bio vrlo dinamičan političar i da nije baš previše poštovao protokolarne obzire. Njegove izjave, što su ih prenosila sredstva priopćavanja na Balkanu, nisu nikad bila usmjerena prema opravdanim i legitimnim interesima Republike Hrvatske. Kad g. Zimmermann sada otvoreno prizna "da je bio uključen u nastojanja Bushove administracije da se Jugoslavija održi", on time potvrđuje, da je danas vjerodostojan, skidajući ujedno sa sebe krivicu i odgovornost za sve što se je dogodilo.

Vrlo je dragocjena ocjena g. Zimmermanna kad kaže: "Sad je najvažnije shvatiti što je taj rat". Shvatiti što je rat u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini, a to je zahtjev ovog uglednog svjetskog diplomate, jednog od najkompetentnijih u svijetu. To potvrđuje i naše mišljenje da u bitnim svjetskim krugovima još nije shvaćena istina. G., Zimmermann se osobno potrudio ponuditi argumentaciju. Ta je argumentacija doduše izvedena iz

američkog interesa, ali je to i argumentacija znalca, uvaženog diplomate, koji nije bio hrvatski prijatelj, a to znači da iskaz g. Zimmermanna ni u kom slučaju ne može biti prohrvatski. "Više od godinu dana umiljavala se je (Amerika, op. NM) srpskim agresorima" - kaže g. Zimmermann. Tu riječ "umiljavala" treba posebno istaknuti. Velika i moćna Amerika umoljava se Srbima, a oni su "rijetko na to obraćali pažnju".

"Nitko u Beogradu ne sumnja u to da rat predvodi Milošević u dosluhu sa svojim sljedbenikom iz Bosne, Radovanom Karadžićem". Evo, neka se uzme samo ova činjenica vjerodostojnog svjedoka g. Zimmermanna. "Ozloglašeni gangsteri" - veli g. Zimmermann - "nahrupili su preko Drine i počeli sustavno ubijati, krasti, etnički čistiti . . . "

"Srpska propaganda brzo je iskoristila tu relativističku zabunu, jer se je nadala da će ih ona osloboditi krivnje koju će njihovi sunarodnjaci nositi tijekom povijesti".

Tvrdnja da su bosanski Srbi doveli do prvog svjetskog rata . . . " može se proširiti, da su Srbi od pobune trgovaca svinjama iz 1804. pa nadalje uvijek htjeli nered, smutnju, teror i razbojstvo, ta činjenica stoji kao istina. Tako na pr. Srbi i poslije i za vrijeme uništavanja Goražda na sva usta viču o početku svjetskog rata, jer bi im svjetski rat sasvim dobro došao. Pokrili bi općim ratom ono što se pokrit neće moći, tj. osloboditi se krivnje! Ja sam protiv svake kolektivne krivnje. Kazna mora biti izvedena iz onog za što čovjek kao pojedinac i ljudsko biće može biti odgovoran, a odgovornost jedino utvrđuje sud. Ipak, srpska teroristička sila, nasilje i zločin od 1990.-1994., nad Hrvatima, Muslimanima, Albancima, Madžarima i dr. zahtjevat će mnogo rada sa srpske strane da se to popravi i da Srbi u svom okruženju steknu poštovanje. Zločin je prevelik i rana kod Hrvata sigurno neće brzo zacijeliti.

VIII.

MUSLIMANSKI KNJIŽEVNIK ALIJA ISAKOVIĆ O TERORIZMU SRBA I POZIV EJUBA GANIĆA POTPREDSJEDNIKA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE SRBIMA

1. Muslimanski književnik Alija Isaković je napisao specijalno za zagrebači "Vjesnik" članak o srpskom terorizmu. Članak je objavljen u "Vjesniku" od 3. listopada 1992. g. pod naslovom "Srbi kao lutke na kanafi":

Nema ništa tako glupo i nesmisleno kao Srbe utjerivati sankcijama u nešto. Bile te sankcije parcijalne ili sveobuhvatne. Da su vojnički poraženi od veće sile, oni bi to lakše podnijeli, pošto bi dio njih — kako to obično rade — prešao na stranu pobjednika, te bi to mogli slaviti kao svoju pobjedu.

Ovo kasnije može biti odmah, a može poslije petsto godina, ovako će svi strasno i kolektivno, uživati u otporu stvarnoj ili pretpostavljenoj sili i horski optuživati cijeli svijet što ih ne razumije i što se, prema nekoj davnoj i podmuklo planiranoj antisrpskoj zavjeri, urotio protiv njih pravednih. I isključivanje iz Ujedinjenih naroda tzv. 'SR Jugoslavije' razumjet će, na toj liniji, kao dokaz vlastite izuzetnosti, a ne kao dokaz izuzetne političke osude koja ima pokriće. Tako ih, u manifestiranju sebeljublja, kao lutke na kanafi, pokreće njihova osionost koja nije rezultat njihove objektivne snage i revolucionarnosti — bili su najugodniji turski podložnici od Marka Kraljevića do Mišloša Velikog — već slabosti, pravije rečeno: civilizacijske različitosti, njihovih susjeda koji su očigledno drukčijeg mentaliteta i manje brojni, osim Bugara s kojima ne mogu izići nakraj jer su slični i jer su brojniji od njih i jer su bolji ili gori od njih u stvarima koje, jedni i drugi smataju bitnim. Narod koji se stoljećima, uspred Evrope, slavi mitski zadrto svoje svece i poraze, horizontalno ili vertikalno, još nije razvio moderno građansko društvo te njegova inteligencija ima obilježje i ulogu plemenskih poglavica i vrača, a ne slobodnih progresivnih individualista i neovisnih mislilaca. Srpska inteligencija pothranjuje konzerviranju nacionalnu uobrazilju i pod nju loži vatru da se ne bi ohladila. Razumije se, čast izuzecima. To je narod koji svoje najveće ljude prihvati tek kada umru, a najmanje kada su najživlji. Najveći spomenik u Beogradu je spomenik Vuku Karadžiću koji je imao najžešćeg neprijatelja u vlastitom narodu i njegovim institucijama zbog grijeha što je vidio dalje od svih i što je uveo jedno latiničko slovo u srpsku azbuku. Njegova tadašnja pokora veća je od svih zalsuga koje su i u svom vremenu bile nemjerljive i od susjednih naroda i Evrope priznate.

Kako je prošao Vuk za života tako su prošli i mnogi drugi (i Radičević, i Marković i Tucović) i Srbi će, jednoga dana, podići biste na Kalemegdanu i Koći Popoviću i Bogdanu Bogdanoviću i Borislavu Pekiću a sada izgaraju u želji da ih ponize i maknu iz javnog života. Tako je uz spomenik Karađorđevu podignut spomenik onome Obrenoviću koji mu je odsjekao glavu i priložio je Turcima za njihovu naklonost.

Srbi nisu imali plemstva i građanski sloj uvijek je bio tanak, tako je seoski mentalitet bio dominantan a ono gradsko, građansko, što se u Beogradu vremenom iskristaliziralo, razvljeno u naglim doseljavanjem i partizanijom koja je svoju seosku balkansku prostotu i uvezenu sovjetsku aroganciju, postavila kao uzor.

Srbi imaju hrane i pića za slijedećih stotinu godina, a oni koji će se lišiti evropskih gospodarskih, kulturnih, naučnih i turističkih blagodati smatrat će to vlastitim patriotskim prilogom tragičnoj nacionalnoj golgoti i svetosti. Još ako bude prilika, a uvijek ih bude, za sitno izvrdavanje i krijumčarenje to će biti poslastica i osvetnički užitak. Uostalom, oni svoje simpatije i svoja dirljiva suosjećanja radije poklanjaju negativnim junacima (Marko Kraljević): a da bi Bosna bila njihova, mada nikad nije bila, zaista bi bili spremni jesti travu, kao što je mi u Sarajevu danas jedemo s ciljem.

I, što je najzanimljivije, oni nikako da se naviknu i da oproste drugima one nedostatke koje sebi pripisuju kao vrline. (Hrvate će optuživati za ustaštvo još dvije

stotine godina, a glasaju za svoga četničkoga vojvodu i biraju ga u Skupštinu svim bezobzirnim smicalicama; oni će bezborj puta ponoviti da su Hrvati genocidni, a sami će, četiri puta u 20. stoljeću činiti genocid nad Muslimanima; oni hoće stopostotnu vladavinu na Kosovu, a čine deset postotaka kosovskog življa jer ne mogu da pojme Albance što žele da budu ono što su Srbi željeli u vrijeme Turske okupacije; oni prodaju u Knez Mihajlovoj ulici ručne satove i geme skinute s ubijenih ljudi u Vukovaru, a kriknuli bi do neba ako bi to bilo tko drugi učinio; oni su deset godina gorljivo optuživali Muslimane u BiH da žele Muslimaniju, a kada se u praksi pokazalo da ne žele, sami su im to ponudili s poklikom: Muslimanija ili smrt! Oni su postavili u svojoj narodnoj biblioteci vitrinu s izgorjelim uzorcima svoje spaljene biblioteke u njemačkom bombardiranju Beograda 1941. a kada takvu vitrinu postave Bosanci s optužbom protiv srpske agresije u Sarajevu 1992. reći će da smo mi sami zapalili Narodnu biblioteku da bismo Srbima, nevinim, napakostili pred kulturnim svijetom. Oni su, kao većinski narod koji teži neodmjerenoj dominaciji, u kratkom vremenu rasturili dvije Jugoslavije (možda tri?) optužujući druge za ta očigledna historijska fakta; oni već dvjesta godina guslaju o svojoj širokogrudnosti i svome epskom viteštvu, a u ov oj, ničim izazvanoj vojni primijenili su takve svireposti i učinili tolike zločine prema svojim susjedima Muslimanima i Hrvatima, kakve i kolike civilizirani svijet nije zapamtio i što je najgore, i s najtežim posljedicama oni su postali velika balkanska tvornica za proizvodnju mržnje.

Oni su u zavadi sa svim svojim susjedima i diče se ratničkim sposobnostima i, pošto ratovi relativno kratko traju, žale se kako "izgube u miru što su dobili u ratu". Pritom ih uopće ne zanima zašto je to tako i zašto su, npr. sveobuhvatni Englezi, izgubili u miru ono što "dobili" u ratu. Jednostavno, Srbi bi najradije krenuli u vlastitu prošlost da je iznova dožive slavodobitno, tako da svoje poraze pretovre u pobjedu i pokažu se Evropi i svijetu ne onakvim kakvi danas jesu, već kakvi bi trebali da nije bilo što je bilo... Oni su, naprosto opsjednuti umišljenom veličinom i umišljenim zaslugama i umišljenom ugroženošću od svojih susjeda i umišljenim nerazumijevanjem cijeloga svijeta, što je tipična ženskasta osobina. Oni, bez trunke uzdržanosti kažu: Govori srpski da te ceo svet razume, a spominjanje hrvatskog jezika ili bosanskog jezika, što je apsolutna naporednost, doživljavaju kao neprijateljski čin.

Zašto? Na kraju, nije ovome potka samo srpski folklor već organizirani program svih nacionalnih institucija, politika, književnosti, masovnih medija, vojske, Srpske pravoslavne crkve.

Stoga to i nije stvar samo srpskih susjeda.

Bilo kako bilo, Srbi će morati da se odriješe kako su, vremenom, i drugi narodu učinili, da bi bilo snošljivo i onima koji s njima žive. Drukčije se ne može zajedno. I u miru. Nitko u svjetskoj zajednici nije sam mjera stvari.

2. Dr. Ejub Ganić, potpredsjednik Federacije Bosne i Hercegovine prilikom preuzimanja dužnosti 31. svibnja 1994. g. poručio je Srbima:

"Osudite zločine, vratite tuđe i uđite u Federaciju. Naučite da poštujete ljudska prava. Uredite svoje kantone po mjeri civiliziranog svijeta, ako želite da budete njegov dio. Nemojte planirati da na tuđoj zemlji u tuđim kućama na tuđoj muci i imanju odgajate svoju djecu". (Iz "Vjesnik-a" 3. VI.)

IX.

VELEPOSLANIK REPUBLIKE TURSKE JÜKSEL SÖYIEMEZ O SRPSKOM TERORIZMU I IZGLEDIMA ZA BUDUĆNOST NA BALKANU

"Vjesnik je 9. ožujka 1994. g. objavio intervju s g. Jüksel Söylemez.
Tekst intervjua glasi:

• Turska je od prvog dana bila uključena u napore za iznalaženje sporazuma između Bošnjaka - Muslimana i Hrvata. Zanima nas: je li sadašnji sporazum po mjeri i Vaše Vlade, i uopće, što mislite o tom sporazumu?

— Svi naši dosadašnji napaori u tom pogledu imali su jedan cilj: pomoći ponovnoj izgradnj i uspostavi bošnjačko/muslimansko - hrvatske suradnje i njihova saveza. Sada smo sretni što je Turska bila u pravu i što vidimo očekivani rezultat. to je najbolja novost u dužem vremenskom razdoblju. Potpuno se slažemo s izjavom predsjednika Tuđmana u Poruci naciji, od 3. ožujka, u kojoj je istakao: 'Realizacija ovog sporazuma služi i interesima hrvatskog naroda i bošnjačkim Muslimanima i međunarodnoj zajednici'. Radujemo se što je turska diplomacija u tom pogledu aktivno djelovala svojim dobrim uslugama na razini ministara vanjskih poslova i na druge načine. Pozdravljamo preliminirani vašingtonski sporazum, u dobroj vjeri da će taj važni povijesni korak pod vodstvom Amerikanaca utrti, već tijekom ove godine, put pravednom i trajnom miru na ovim prostorima.

• Držite li da još ima mnogo posla prije negoli se stvari definiraju?

— Apsolutno, neće to ići glatko. Sada treba izraditi detaljan Ustav federacije, s jamstvima za obadvije strane, a potom razmotriti pojeidnosti budućega konfederativnog uređenja. O svemu treba postići punu suglasnost. Istina je da vrag leži u detalju, i to će oduzeti dosta vremena. Prije svega nužno je ukloniti bošnjačko-muslimansku klaustrofobiju i izgraditi mjere međusobnog povjerenja, što su primarni uvjeti za uspjeh ovoga preliminarnog sporazuma. Ne smije se zaboraviti da je situacija u Bosni još prilično napeta i opasna.

• Vjerujete li, ipak, da je mir na pomolu?

— Moj je definitivan odgovor: da, vjerujem! Nikada nismo bili bliže rješenju krize u BiH, i zato smatram da se pozitivan zaokret stvoren prijelomnim povijesnim NATO-vim ultimatumom mora potpuno iskoristiti. Gotovo sam uvjeren da obadvije strane shavaćaju kako je pitanje budućnosti BiH na raskrižju, da je pravi trenutak za mir i pregovore, i to ne samo između Bošnjaka-Muslimana i Hrvata nego, nadajmo se, i za aktivno uključivanje Srba u taj sporazum i pregovore.

• Mislite li da bi Srbi mogli podržati vašingtonski sporazum?

— Zašto ne, pod uvjetom da su zainteresirani za rješenje bosanskoga čvora političkim putem, o čemu stalno govore. Normalnije je da srpska strana podrži zamisao o federaciji nego da joj se suprostavi, jer je bošnjačko-hrvatska federacija zapravo putokaz ujedinjenju svih strana u ratu. To je put mira, a već je više puta naglašeno na najvišim razinama da ovaj sporazum nema namjeru stvaranja zajedničkog fronta protiv Srba, a i sami su Srbi, mislim, rekli da se sporazumu neće suprostavljati ako nije usmjeren protiv njihovih interesa. Nadamo se da će ga podržati. Vjerujem da je ovaj sporazum u interesu ne samo bošnjačkih Muslimana i Hrvata nego i u interesu Srba, ako su oni zainteresirani za rješenje putem pregovora. Ako Srbi žele biti međunarodno priznati, ako žele biti prihvaćeni natrag u međunarodnu zajednicu, ako žele podizanje embarga, ako žele obnoviti svoju uništenu ekonomiju i otvoriti je vanjskim investicijama, oni će djelovati konstruktivno, a ne na svoju ruku.

• Unekoliko strahuje se da bi Rusi svojom vojanom prisutnošću u Bosni mogli pomoći bosanskim Srbima da konsolidiraju osvajanja na terenu.

— Takva nas pretpostavka vodi do klasičnog koncepta hladnog rata, čega se svijet, nadam se, riješio. Osim toga svijet se u vremenu koje je proteklo nakon hladnog rata već uvelike promijenio, čak se promijenio ili transformirao i koncept nacionalnih interesa. . . Tako dugo dok Rusi ne stoje otvoreno na strani Srba i dok ne pokazuju nesklonost prema postizanju sporazuma s valdom bošnjačkih Muslimana i hrvatskom Vladom, moguć je tripartitni sporazum ako za nj postoji politička volja. Od Rusije se očekuje da utječe na Srbe kako bi se postigao pravedan i trajan sporazum o BiH, koji će biti u interesu svih strana, a u interesu je i Rusa da se završi ovaj okrutni rat u BiH i da ne oživljavaju napetosti hladnoga rata. Naime, vojno natjecanje nije u interesu nijednoj državi.

• Dolazak ruskih trupa u Sarajevo ipak je izazvao nemir Bošnjaka u Sarajevu, i predsjednik Izetbegović službeno je tražio od UN da Rusi tamo više ne šalju svoje trupe. On naime otvoreno tvrdi da su te trupe pristrane prema srpskoj strani. Kako Vi procjenjujete njihov dolazak u Sarajevo?

— Mislim da je dolazak ruskih trupa pozitivan doprinos rješavanju problema, pod uvjetom da ne djeluju pristrano. Veća zainteresiranost Rusije za rješavanje mira u BiH nesumljivo je koristan čimbenik, jer je Rusija europska sila s jakim utjecajem na Balkanu.

Isti je slučaj i s Turskom.

• Hoćete time reći da bi i turski vojnici mogli doći u Bosnu?

— Ako ruski vojnici mogu biti u sastavu Unprofora, onda i Turska može dati svoje trupe u taj sastav. Uostalom, trupe su hitno potrebne Unproforu, kako bi se sačuvao krhki prekid vatre u Sarajevu. Turska je nedavno poslala svoje mirovne snage u Somaliju, a prije 40 godina naši su vojnici boravili u Koreji. Mi smo prije dvije godine ponudili Unproforu svoje mirovne snage za BiH. I nadam se da će se turske trupe uskoro pridružiti Unproforu na tlu BiH. Turski je kontingent spreman od razine bataljuna do razine brigade. Imamo saznanje da Bosna i Hercegovina, Republika Hrvatska, SAD, Rusija, Francuska i Kina podržavaju tursko sudjelovanje u snagama Unprofora. To bi umanjilo i zabrinutost predsjednika Izetbegovića. Vjerujem da bi sarajevski model uspostave mira trebalo primijeniti u Tuzli, Mostaru, Goraždu, Srebrenici i drugdje.

• Imate li podataka da bi u BiH mogle sudjelovati i trupe iz nekih drugih muslimanskih zemalja?

— Nemam pouzdanih. Govori se da bi od muslimanskih zemalja Pakistan i Bangladeš mogli poslati svoje vojnike, kao i neke druge zemlje, npr. Italija, Argentina i druge.

• Jeste li optimist u pogledu oživotvorenja vašingtonskoga sporazuma i uspostave trajnog mira u BiH?

— Pročitao sam u "Vjesniku" članak gospodina Bišćevića, veleposlanika Republike Hrvatske u Turskoj, u kojem kaže da kronična agonija u BiH mora prestati. To isto osjećam i ja, kao i mnogi drugi, ne samo na ovim prostorijma nego i u svijetu jer ta agonija, koja je strašna da ne može biti strašnija, traje već 22 mjeseca. Kada sam rekao da je Turska bila u pravu, mislio sam na to da hrvatso-bošnjačko/muslimanska konfrontacija u BiH nije bila neophodna, nego je izazvana i suptilno podržavana sa strane. U ovom tenutku pred pregovaračima u Beču nije lak zadatak, ali njihove napore treba podržati i ohrabriti. U tom će smislu Turska činiti sve što može. Bitno je i da pregovarači ponovo uspostave međusobno povjerenje i raspršе psihološke prepreke. Ustav mora jamčiti jedinstvo i integritet BiH, što je Turska uvijek predlagala i naglašavala. To mora biti Ustav po mjeri, rađen rukama onih o čijoj se koži radi, a ne kupljen gotov i formuliran po potrebama tenutno zainteresiranih strana koje žele stvoriti novu Bosnu i Hercegovinu. U težnji za istinskim i trajnim mirom u Bosni i Hercegovini, Turska će, u to budite sigurni, nastaviti naporima dobrih usluga, kako bi se trajan mir postigao na osnovi slobodnih pregovora, punog dijeloga i iznad svega tolerancije i uzajamnog poštovanja.

X.

TERORISTIČKE METODE U PRAKSI — DARUVARSKI SLUČAJ OD 11. V. 94.

1. Zagrebački "Vjesnik" od 14.V.1994. dao je prikaz zločina kod Daruvara. Tekst glasi:

— Na Odjel kirurgije bjelovarske bolnice u četvrtak su dovežena dva preživjela svjedoka masakra koji se dogodio noć prije u selu Vukovje kod Batinske Rijeke (okolica Daruvara). Nakon kirurške intervencije sanirane su rane su u dobrom stanju a prema riječima kirurga dr. Davorina Diklića koji ih je obradio, stanje pacijenata je zadovoljavajuće. "Osjećamo se dobro. Izvukli smo se iz pravog pakla", pričaju preživjele žrtve koje će se užasne noći sjećati čitavoga života.

Mato Subotić, 16-godišnji prognanik iz Jajca, priču je započeo ovako: "Bili smo u posjetu prijateljima. Pomagali smo im nositi crijep. Kada samo završili s poslom, nas dvojica smo krenuli traktorom. Druga je grupa prije nas otiška pješice na cestu. Najprije su uhvatili njih. Bili su naoružani i prisilili su naše da legnu i stave ruke za vrat. Tada smo naišli mi, s traktorom. Jedan je izašao pred traktor, dok je drugi bio sa strane. Naredili su vozaču da siđe, a ruke je također morao staviti na vrat, isto kao i ja. Onda su nas tjerali ispred sebe, do druge grupe. Pitali su nas je li tko od nas u Hrvatskoj vojsci. Kada su to ispitali, morali smo govoriti koga imamo od rodbine, s kim živimo, imamo li braće. Vezali su nas žicom s rukama na leđima i tražili da ustanemo. Jedan od naših je rekao da ne može ustati, ali su ga ipak natjerali. Zatim su nas vozili, takve, vezane kao stoku, do jednog štaglja gdje su se nešto dogovarali, a onda nas utjerali unutra i posjeli licem prema zidu.

Odveli su mog brata Milka Subotića i Matu Barišića. Kasnije se jedna od njih vratio, drugi nije. Zatim su došli po drugu dvojicu. Dotle je Jure odvezao žicu i počeo bježati, pa su pucali u njega i ranili ga u nogu. Mislili su da je mrtav.

Onda su se ponovo nešto dogovarali i počeli ubijati. Najprije su udarili susjeda Zdravka Ivančića i ubili Peju Jurišića. Zatim su ubili Dragana Iđanovića a mene su pogodili u rame.

Mislili su da sam mrtav, još su se malo zadržali tamo i na kraju otišli", priča svoju potresnu priču mladi svjedok.

Drugi preživjeli, Alojz Jurišić iz Miloševaca, također prognanik, kaže:
"Sve je bilo upravo tako. Kada su me pogodili u nogu, pravio sam se da sam mrtav

i to me spasilo. Kasnije sam pobjegao. S obzirom na to kako smo mogli proći, osjećamo se jako dobro. Sjećat ću se tih zvjerstava dok sam živ".

2. Hrvatsko društvo za zaštitu i promicanje ljudskih prava predalo je HINI 14.V .94. g. priopćenje koje glasi:

U povodu teškog zločina četničkih terorista u selu Vukoje kod Batinske Rijeke u okolici Daruvara, koji seje dogodio 11. svibnja 1994. kad je mučki ubijeno 5 osoba, a ranjena još dvojica građana — inače prognanika iz Bosne, Hrvatsko društvo za zaštitu i promicanje ljudskih prava, iskazujući ogorčenje svog članstva i građana Republike Hrvatske ističe:

1. Znakovi terora u Hrvatskoj od strane Srba su neosporni, a čini se da ovaj i neki drugi slučajevi nisu slučajni, pa pozivamo sve hrvatske državljane na oprez, na požljivo ponašanje i prijavljivanje sumnjivih radnji u svim sredinama. Srbe - Hrvatske državljane pozivamo da osude jasno i javno ovaj gnjusni zločin. Pozivamo sve organizacije za ljudska prava u Republici Hrvatskoj da javno i jasno izraze svoj protest protiv zločina;

2. Pozivamo međunarodne organizacije za ljudska prava da upoznaju činjenice iz ovog nemilog zločina, te da jasno i nedvojbeno osude srpski terorizam nad nesrpskim narodima i građanima na Balkanu;

3. Građanima - državljanima Republike Hrvatske poručujemo, da sačuvaju mir i dostojanstvo, ovjereni da će doći kraj srpskom terorizmu i svim oblicima kršenja ljudskih prava na hrvatskom tlu. Imamo legalnu, legitimnu vlast, imamo mnoštvo organizacija za ljudska prava i imamo volju živjeti u slobodi.

U Zagrebu, 14. V. 1994.

Nikola Muslim, predsjednik

POGOVOR

1. Terorizam je veliko zlo ovog svijeta. Čovječanstvo se odlučno suprostavlja zlu terorizma. U svijetu se ulažu veliki napori da se otkriju izvori terorizma, da se uklone uzroci njegovog nastajanja, a posebno da se ublaže posljedice što ih terorizam ostavlja za sobom. Srpski terorizam u međunarodno priznatim državama Republici Hrvatskoj i Republici Bosni i Hercegovini, nad Hrvatima u Vojvodini, Albancima na Kosovu i dr. na samom je krovu svijeta. On se javlja kao čir na tkivu međunarodne zajednice. Premda je srbima s tz. SR Jugoslavijom od strane Ujedinjenih nacija i drugih međunarodnih tijela nametnut status polucivilizirane kvazi države, premda su toj tz. SR Jugoslaviji nametnute teške sankcije cijelog svijeta, među Srbima ima mnogo onih koji sve to uzimaju za dokaz da su "etnogenetski pupak planeta i od svemira izbran narod" (Milić od Mačve). Dok diplomati svijeta traže i stvaraju čudne presedane za odnose prema Srbiji, jer u međunarodnim odnosima i međunarodnom pravu nema pravila za stanja u koje Srbi guraju svijet, srpska politika i promidžba se hvali na sva usta, govoreći o trećem svjetskom ratu između 7-10,000.000.- Srba i cijelog svijeta. Za srpske vođdove je govor o ratu srba protiv svijeta znak njihove snage, njihove ratne vještine i dokaz"da ne umiju radit, ali umiju da se biju".

Dok europski intelektualci i javni radnici bivaju šokirani razmjerima razaranja u Hrvatskoj, otvoreno govoreći o kulturnom genocidu i uništavanju europskog kulturnog nasljeđa (Francese von Habsburg 19. IV. u Sl. Dalmaciji), srpska sredstva javnog priopćavanja izvješćuju o snimanju kazeta "o zločinima Ustaša", tj. Hrvata. Te kazete srbi snimaju kao dokaze, koji trebaju poslužiti za ratne reparacije od Hrvatske. Naravno, vođdovima ne pada ni napamet da prema kriterijima međunarodnog prava prihvate podjelu imovine bivše Jugoslavije što su je samovoljno i nasilno u cjelosti prisvojili.

Dok srpski prijatelji, kao što je na pr. Vitalij Ćurkin, upozoravaju srpske vođe, da Srbi ne mogu svi živjeti u jednoj državi i da zbog očuvanja bića srpskog naroda moraju izbjeći rat s cijelom međunarodnom zajednicom ("Vjesnik" 19. IV. 93.); neki srpski vođdovi u hrvatskoj prvostolnici i u starom hrvatskom glavnom gradu Kninu viču na sva usta o srpskoj državi na tom Hrvatima svetom tlu. Dok Predsjednik Clinton, obilježavajući 50 godišnjicu iskrcavanja u Normandiji uzvikuje 6. lipnja 1994. i ovo: "Mi smo djeca vaše žrtve"!, srpski vođd Vojislav Šešelj tjera Hrvate otvoreno iz Vojvodine i Srbije. Mi smo sigurni, da će svi međunarodni faktori, posebice NGO* za ljudska prava u svijetu, spoznati i prihvatiti istinu o srpskom terorizmu, te da će prihvaćajući pravila međunarodnog prava biti zagovornici ljudskih prava za sve ljude i odlučni pobornici protiv terorizma i svakog nasilja.

---

* non goverment organization = nevladina organizacija

Naime, treba mirno i razborito govoriti o srpskom terorizmu, jer mnogi ljudi u svijetu naprosto ne mogu shvatiti srpsku psihologiju, politiku i praksu, u što je utkan terorizam od samog početka, tj. od 1804. kad je započeo proces stvaranja Srbije. Poznato je, a o tome govori i srpski akademik Akmečić, da se je grupa trgovaca svinjama pobunila protiv turske vlasti 1804. g., dok je Europa obračunavala s Napoleonom, a tad je i započeo srpski terorizam. Dakle, srpski terorizam nije od danas. Srpski terorizam je utkan u tkivo srpske države. Srpska "crna ruka", teroristička organizacija još i danas djeluje kroz razne oblike. Mogle bi se napisati ogromne knjige o zločinima "crne ruke", terorizmu među Srbima do međunarodnog priznanja nekadanje Srbije na berlinskom kongresu 1878., poslije toga do izazvanog Prvog svijetskog rata, preko ORJUNE po Hrvatskoj koja je žarila i palila od 1921. pa nadalje, ali sve to skupa može imati samo jedan smisao: spoznati izvor srpskog terorizma! Naravska stvar da moderni svijet nema volje ulaziti daleko u prošlost, ali terorizam zaista zahtjeva da mu se uđe u trag, da se spoznaju uzroci terorizma, jer je terorizam nemoguće iskorjeniti samo s ublažavanjem posljedica (humanitarnom pomoći stanovništvu Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine, na pr.). Srpski terorizam je toliko utkan u državne strukture, u diplomaciju i doveden do savršene identifikacije sa srpskom nacijom. Svaki Srbin zna unaprijed sve! Srbin zna i hoće živjeti u jednoj državi; Srbin zna da nije marljiv u radu, ali da je sposoban da se bije, osobito kad je u grupi; tz "čoporu", Srbin zna da je srpska zemlja svugdje gdje je srpski grob, zna i osjeća da su mu u okruženju neprijatelji. A kad to sve zna, a zna i najmanje dijete, između njegovog djelovanja i terorizma teško je povući granicu; granice nema! Izgubljena granica između normalnog i terorističkog, između onog što je ljudskoi humanističko. To je ta tragedija Srba i njihovih susjeda.

Ovu tvrdnju nisam htio ostaviti praznom i zato sam posegnuo za citatom govora jednog mlađeg Srbina Dr. Dušana Zelenbabe. Svatko može pažljivim čitanjem njegove izjave objavljene u "Vjesniku" javno 4. siječnja 1991. g. doći do vlastitog zaključka.

Zaista, Srbi se nisu selili u Šumadiju, već se je dio Srba 16. kolovoza 1990. g. pobunio protiv Republike Hrvatske. Ono što je govorio Dr. Zelenbaba treba usporediti s onim što se je dogodilo s Hrvatskom od 1991. g. do danas Dr. Zelenbaba - kao što se vidi - ni pod koju cijenu ne će Hrvatsku. Prihvatiti Hrvatsku za njega bi bio dokaz da su Srbi " . . . glup i nepromišljen i samoubilački narod . . . "

Dr. Zelenbaba izvjesno nije ništa čitao od Ante Starčevića, ali za njega bi Hrvatska bila " . . . realizacija političkih ideja Ante Starčevića . . . čiji su stavovi prema Srbima dobro poznati ." Sjajan je to jezik! Ovaj relativno mladi liječnik, vjerujem da je studirao medicinu u Zagrebu, u Hrvatskoj, da se je u njoj rodio, da mu je Hrvatska jedina domovina. Dr. Zelenbaba ne dovodi u pitanje Republiku Hrvatsku, već ne može vidit i spoznat Hrvatsku! Za njega sama riječ Hrvatska znači " . . . stvaranje etnički čiste Hrvatske." Dr. Zelenbaba bio "ravnopravno razgovarao"! On poručuje legalno i legitimno izabranoj vlasti Republike Hrvatske - a sam je pak zastupnik u Hrvatskom

Saboru - "neka dođu s takvim namjerama u Knin . . . ", određujući kao pojedinac i kako "oni" mogu doći, pod kojim uvjetima.

"Obučavaju "Šiptare" . . za hapšenje i progone Srba u Hrvatskoj.", i trebalo mu je vjerovati na riječ, jer nikakve dokaze nije ponudio, a niti su novinari tražili bilo kakv dokaz za takve izjave. Kaže doktor da na vlasti trebaju biti " . . . istinski, demokratski opredjeljeni ljudi." Ali, on je sebe odredio, apstinirao je u parlamentu u kojeg je bio zakonito izabran i "selit će se privremeno u šume." Dr. Zelenbaba kaže za sebe: "Ja nisam nikakav terorist! . . ." Obrazloženje mu je da ne može biti terorist u "bijelom mantilu i dobrovoljni davalac krvi . . . "

Do koje mjere je srpski program bio dotjeran u glavi Dr. Zelenbabe, to sada u 1994. g. zaista može fascinirat! Sve se je zapravo odvijalo po jednom scenariju, kojeg je detaljno i jednostavno iznio Dr. Zelenbaba. On će "s puškom na ramenu biti s narodom". Da je kojim slučajem ovakva izjava dana u Francuskoj, Engleskoj, USA, Kanadi, Švedskoj ili bilo kojoj demokratskoj zemlji svijeta, pitam se: da li bi se takva stvar mogla objaviti u javnosti putem državnih sredstava javnog priopćavanja neke i bilo koje od zemalja i da li bi se uopće mogla objaviti?

U Hrvatskoj je Dr. Dušan Zelenbaba svoj tekst objavio u velikom intervju danom"Slobodnoj Dalmaciji" i u "Vjesniku", dakle u dva vodeća dnevna lista države u kojoj otvoreno zagovara terorizam.

S obzirom da nas je demokratski svijet, osobito javnost u Zapadnoj Europi, nukao da se borimo za slobodu i demokraciju, tražeći s nama suradnju na polju ljudskih prava, i kad je to za nas bilo od životne opasnosti, imamo odvažnosti zamoliti NGO u svijetu, da se izjasne što bi se dogodilo s izjavom Dr. Zelenbabe prema kriterijima i standardima ljudskih prava u demokratskom svijetu?

Želim čitatelja uputiti i na kratku izjavu g. Veljka Kadijevića i zamoliti predstavnike NGO da također analiziraju tu izjavu posljednjeg ministra obrane bivše Jugoslavije. Zar ta izjava nije prvorazredni dokaz, da je terorizam bio organiziran na razini države Jugoslavije, a njegov jedan od glavnih nositelja ministar obrane?

Ipak, pronašao sam i ljude među Srbima, kojima je Hrvatska domovina bila draga, koji nisu sanjali o terorizmu na hrvatskom tlu i među Srbima u Hrvatskoj. S normalnim ljudima među Srbima, koji nisu zarobljenici ideje i želje "provesti vladavinu samovolje nad ljudskim pravima i međunarodnim pravom ("Frankfurter allgemeine zeitung, 22. IV. 94) nama je za surađivati. Kad američki Predsjednik Clinton kaže: "Mi amerikanci nismo protiv srpskog etniciteta već protiv srpskog kriminala i srpskog ratovanja (Washington post od 5. V. 1993.), onda to ne može biti izjava bez značenja za borbu protiv terorizma. Terorizmu nigdje u svijetu, pa prema tome ni srpskom terorizmu, ne će međunarodna zajednica pružati priliku da se nakažnjeno širi. Terorizmu se ne može pružati ruka niti se na terorizmu može utemeljit bilo kakav mir.

Sa stajališta običnih ljudi, državljana Republike Hrvatske, državljana Republike Bosne i Hercegovine, Albanaca na Kosovu, Muslimana u Sandžaku, Madžara i Hrvata u Vojvodini, sa stajališta Makedonaca i svih stanovnika u srpskom okruženju na Balkanu perspektiva izlaza i obračuna sa srpskim terorizmom samo je prividno zamagljena. Običan čovjek svugdje na svijetu zna da 5 ili 10 milijuna ljudi u jednoj međunarodno nepriznatoj kvazi državi SR Jugoslaviji, ne može dovesti suvremeni svijet do revizije međunarodnog prava, do otvorenog priznanja terora i terorizma. Srpski terorizam ne može više pobiti, protjerati uništiti milijune ljudi, pa čak ni pokorit bilo koga. Zbog toga su potpuno pogrešne i neodržive ocjene o tobožnjem uspjehu Srba u ratovanjima od 1991. g. do sada (1) jer se srpski terorizam na tome ne može zaustaviti; (2) jer svijet ne može priznati takva osvajanja i terorizam, a da se time ne dovedu u pitanje višestoljetne tekovine čovječanstva, kako to i zorno objašnjava jedna od vodećih političarki današnjice Laddy Thacher. Običnim ljudima u svijetu također je jasno, da je otpor srpskom terorizmu u eskalaciji od 1991. g. pružio najprije goloruki Hrvatski narod, a zatim Bošnjaci - muslimani, da su otpor pružili državljani Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine, Madžari, Rusini, Česi, Slovaci, Ukrajinci, Židovi i sami Srbi. Hrvati su konkretno 1991. g. i početkom 1992. g. ostvarili takvo jedinstvo, i kao pojedinci i narod dobili podršku cijelog svijeta. Osjećaj opasnosti i ugroženost cijele nacije izazvala je unutarnju silu samoodržanja, što predstavlja moralnu i svaku drugu snagu za konačni krah srpskom terorizmu. Eskalacija srpskog terorizma, je takva, da i najneutralniji diplomati, čak prijatelji Srba - u ovom slučaju g. Narren Zimmermann - znaju, kako je terorizam organiziran od strane srpskog vožda Miloševića. "Nitko u Beogradu ne sumnja u to da rat predvodi Milošević u dosluhu sa svojim sljedbenikom iz Bosne kaže g. Zimmermann." Što se tomu ima još dodati? Srpska država je organizator terorizma. Srpski vožd Milošević je iza terora u Hrvatskoj, i to se danas zna u cijelom svijetu.

2. Svijet je primijenio i primjenjuje razne metode u nastojanjima da suzbije terorizam. Glavno sredstvo obrane od terorizma je humanizam kroz ljudska prava i slobode. U programatičkom svijetu Zapada razvile su se mnoge i značajne organizacije za ljudska prava, koje su stekle sjajan ugled u europskoj i svijetskoj javnosti. Posljednja Svjetska konferencija o ljudskim pravima (Beč 14 - 25. VI. 93.) zorno je pokazala, da se ljudska prava krše u svim djelovima svijeta i da se ljudski rod više ne može osloniti na deklaracije, pisane ustave i zakone država, a da mehanizmi međunarodne zajednice i oblici zajedničko djelovanja država ne garantiraju uspješnom provođenju ljudskih prava nigdje u svijetu. U kriterijima ljudskih prava, u radu organizacija za ljudska prava, ističe se izvjesna skepsa prema načelima i zakonskim proklamacijama, izvjesna nevjerica u institucije države, sumnja u moguću zloupotrebu profesionalne slobode, svijest o ovisnosti ljudi od struktura vlasti u pojedinim državama i zahtjev za provjerom činjenica in concreto.

Takva načela, takve metode rada, takav entuzijazam ogromnog broja ljudi na Zapadu, i u cijelom svijetu, nalazile su odsjeka u Hrvatskoj. Hrvati su htjeli i mogli od same pojave NGO u svijetu sudjelovat i aktivno se odnositi prema ljudskim pravima. To

nije prestalo biti aktualno ni nakon promjena, tj. nakon uspostavljanja višestranačkog političkog sustava i raspada bivše države Jugoslavije. U Republici Hrvatskoj djeluju brojne i snažne organizacije za ljudska prava. Mnoge od tih organizacija se trude primjeniti svjetska iskustva u istraživanju slučajeva kršenja ljudskih prava. Odgovorno se može tvrditi, da su organizacije za ljudska prava u Hrvatskoj usvojile svijetske metode i proceduru za rad na pojedinim slučajevima i da su u stanju ući u svjetski sustav NGO.

Kao pripadnici malog naroda, znajući da se na tlu Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine vodi neobjavljen rat, koji je u bitnom terorizam Srba i Srbije u svom izvoru, ja i moje društvo smo nastojali u priloženoj izjavi skrenuti pozornost svim organizacijama za ljudska prava u svijetu, da je slučaj ljudskih prava u Republici Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini specifičan i da se te specifičnosti moraju imati u vidu kad se sastavljaju ocjene i iznose u javnosti izvješća o kršenju ljudskih prava. Naime, ako se ne uzme u obzir terorizam, a glavni izvor terorizma je došao od strane Srba i Srbije, ako se ne prizna žrtvi rata - terorizma - pravo na nužnu obranu i krajnju nuždu, može se i u najboljoj namjeri u ime ljudskih prava poticati srpski terorizam i srpski zločin.

Ova naša ocjena i zapažanje nije slučajna i nije izraz samo akademske rasprave o načelima, što potkrepljujemo i konkretnim slučajem.

Razumljiva je stvar, da je s općeljudskog i humanističkog gledišta svaka povreda ljudskog prava za osuditi, da kriterij ljudskih prava ne smije uvažavati političke kriterije, nacionalne i državne interese. To je apsolutno točno, i mi stojimo na tim načelima. Međutim, jedno od ljudskih prava je i pravo čovjeka i nacije na državu. Veoma mi je simpatičan postupak pri dobivanju ulazne vize u USA i provjera osobnih, statusnih i drugih bitnih obilježja svake osobe koja takvu ulaznu vizu za SAD dobiva. No, ako bi i Republika Hrvatska primijenila takav postupak i formulirala odnos prema državljanima drugih država, na pr. državljanin Švicarske, Njemačke, Francuske i dr., držim da bi po kriteriju ljudskih prava i svaka organizacija za ljudska prava, iz ma kojeg dijela svijeta došla, zauzela normalno gledište i ocjenila, da postupak države s vizama, postupak prema državljanima drugih država i njihovom radu na državnom tlu nije kršenje ljudskih prava. Jednako tako imam pravo vjerovati, da će svaka ozbiljna organizacija za ljudska prava ujednačiti gledišta prema stambenim pravima. To konkretno znači, da prognani Hrvati u Hrvatskoj ne mogu imati manje prava na stan od Srba - hrvatskih državljana. Izvadi li se 20 ili 50 slučajeva jedne nacionalnosti, čak ako i nije riječ o unaprijed odlučenom, cijela stvar dobiva političko obilježje i nezavisno od volje organizacije za ljudska prava koja to primjeni. Između primjene i zloupotrebe ljudskih prava nije uvijek moguće podvući crtu, pa se zbog toga i ukazuje potrebnim naše gledište, da je u slučaju Hrvatske i Bosne i Hercegovine potrebno uzimati u obzir specifičnost i razlikovat žrtvu od agresora, terorizirane od terorista. Ako se to ne radi, može se lako humanizam i sam pretvoriti u terorizam, čemu su u ostalom i služili politički procesi i zbog čega su i suđeni Dr. Tuđman i Alija Izetbegović, sada šefovi svojih država RH i RB i Hc i lideri naroda. Znano je da tisuće i tisuće ljudi su ljudska prava, uostalom i kao svako pravo

samo po sebi, praktične ljudske vještine, a među njima s ciljevima i sredstvima. Bilo koji zaključak o ljudskom pravu, o kršenju ili priznanju prava, sadrži i dramatičnu proturječnost u zahtjevu za mirom i unutarnjoj borbi - upravo vatri - da se pravo ostvari.

Borba za pravo, za ostvarenje prava ima na drugoj strani krivicu. U najopćenitijem smislu, stalno se vodi borba između pravde i nepravde. Stanemo li površno na stranu Srbina - hrvatskog državljanina - da on sačuva pravo na stan u nekom od hrvatskih gradova, možda smo svojom odlukom i svojim postupkom nanijeli štetu prognanim Hrvatima, i obratno! Dakle, naša odluka ne smije biti brzopleta. Ona mora vodit računa i o efektima, za koje je izvjesno da će biti izazvani. Zar nismo prije 1991. g. bili uvjereni pacifisti i zar nam mir nije srušen u Borovu selu i na Plitvicama u prvim mjesecima 1991. g., nešto poslije javnog nastupa Slobodana Miloševića pred kamerama HTV u Splitu, 28. ožujka 1991. pa zar ja ne mogu imati pravo ocjeniti taj nastup i kao poziv Srbima u Hrvatskoj, da krenu prema hajdučiji i teroru, o čemu je govorio doktor Zelenbaba? Ljudsko pravo i ljudska prava nisu samo stvar državnih tijela ili neke grupe nego i cijelog naroda, svih državljana jedne države, u ovom slučaju Hrvatske. Pravo je za mene zakonit način života i pored zakonitog života, izraz moga ljudskog dostojanstva, dok u subjektivnom smislu neki drugi čovjek može moje shvaćanje ljudskog prava protumačiti i kao oblik kršenja ljudskog prava. Da bi se dala kvalifikacija o kršenju nekog prava, mora se provesti temeljit postupak i znalački odvagnuti svaki bitan detalj, na što nas uostalom i upućuje stroga procedura nekih velikih NGO (IHF, AI i dr.) pri donošenju zaključaka i javnom prezentiranju izvješća o kršenjima ljudskih prava. Metoda NGO da se pažnja vezana za kršenje ljudskih prava veže uz konkretne slučajeve izvire iz same prirode prava. Razumljivo je da se ostvarivanje prava povezuje s interesom. No, postoje i prava jedne cjeline, pravo naroda. Zbog četvorine milje nevrijednog prostora može stradati tisuće i tisuće ljudi. S općeg humanističkog gledišta, prostor četvorne milje nije vrijedan pažnje, pa mjerila NGO iz velikog svijeta u slučaju Republike Hrvatske, i mjerilo svjetske diplomacije, mora uključiti i pravo Hrvata na dostojanstvo, na obranu časti. Humanisti svijeta štuju mir i mogu smatrat da je iracionalno naše pravo na obranu teritorija Republike Hrvatske, mi to mišljenje poštujemo, ali je u instinktu nacije, duboko u svijesti Hrvata pravo na obranu svakog pedlja zemlje. Mi ne očekujemo od velikog svijeta, da tom našem emocionalnom i moralno važnom kriteriju daje prioritet, ali zato očekujemo da se svi koji se javljaju u raznim oblicima zaštite i promidžbe ljudskih prava, najprije dobro informiraju i o specifičnostima svakog slučaja, a zatim da u iskazivanju mišljenja i ocjenama kršenja ljudskih prava poštuju kriterije međunarodnog prava.

Mi poštujemo udio i ulogu međunarodne zajednice u nastojanjima da se u Republikama: Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini uspostavi mir. No, mi znamo da se sa srpskim terorizmom ne će izići na kraj tek tako i držimo da se elementima terorizma u srpskoj politici i diplomaciji ne smije i ne može podilaziti. Mir se ne može sačuvati popuštajući elementima terorizma, koji je ušao u diplomaciju i u strukturu države. Hrvatski nacionalni instinkt, ponos i dostojanstvo se nije bojalo srpskog terora, srpskog oružja. Hrvatski narod je goloruk ustao u obranu slobode i ljudskih prava! Taj faktor se

mora uzimati u obzir od svih, koji se zanimaju za ljudska prava i slobode u našoj domovini. Obrana od terorizma je naše pravo i dužnost moralnog održanja, mi se Hrvati ne možemo odreći našeg ljudskog prava, jer bi time počinili moralno samoubojstvo. Nitko nas na to ne nema pravo pozivati, niti davati o nama ishitrene ocjene. U svim državama svijeta se krše ljudska prava, i ja mogu uvijek naći dovoljno razloga da skupim konkretne dokaze o kršenju ljudskih prava u USA i u svakoj drugoj državi. U Hrvatsku je svatko dobro došao, tko želi promicati ljudska prava i slobode, jer taj i ne može postat nepoželjan za nas, s obzirom da organizacije za ljudska prava ne zloupotrebljavaju stečeni ugled u nepristranom tretmanu i ne uvlačenju u politiku svoje metode i postupke u radu.

Srpski je terorizam u svom izvoru i praktičnoj aplikaciji izazvao kod nas Hrvata od 1991. g. moralnu bol i osjećaj za pogibelj. Naša moralna bol nas upućuje na dužnost moralnog samoodržanja . Mi smo Hrvati napadnuti i time smo za svakoga postali ovlaštenici prava obrane, što je i svojevrsni uvjet našeg etničkog opstanka. Naši osjećaji utkani u naše pravo obrane moraju biti poštovani od svih humanista i ljudi dobre volje, koji se stavljaju u borbu protiv terorizma. Za volju tobožnjeg mira, mi se ne možemo odreći našeg prava na obranu. Filozofija u kojoj bi bio ponižen naš nacionalni moral, dostojanstvo i ponos kao oblik ustupka srpskom terorizmu, za nas Hrvate nije rad u korist ljudskih prava i sloboda.

Hrvati nisu kukavice a Srbi junaci, sa srpskim terorizmom se ne ćemo i ne možemo pomiriti niti ući s njim u kompromise bilo koje vrste. Snaga naših ljudskih prava leži u našim osjećanjima, u svijesti o sebi, u čúdorednom uvjetu našeg opstanka a obrana ljudskih prava izvire iz prava samoodržanja.

Nema te vrijednosti koja bi nas mogla pokolebati u osjećaju da se Hrvati nisu uzalud borili za ognjišta, za sveto pravo održanja, jer nam to uzdiže dušu nad sve užase smrti. To je naša energija zdravog narodnog osjećaja, to je naša vjera u svetinju ljudskih prava. Srpski teroriza ušao je u dušu Hrvata kao nepomirljivi neprijatelj svakog čovještva, i nikakvi protivni dokazi ne m ogu pokolebati naš unutarnji osjećaj za ljudska prava, za pravo obračuna s terorizmom. Narodu u koga je čvrsto uvriježen osjećaj, da se svakoj i u najmanjoj stvari valja odvažno boriti za svoje pravo, nitko ne može nametnuti otimačinu! Naš položaj moramo povezati s moralnom čvrstoćom našeg naroda i nikakav pokušaj da drugačije shvatimo ljudska prava neće pokolebati Hrvate.

Rezultati popisa u Hrvatskoj po zajednicama općina

Zajednica općina	Broj stalnih stanovnika 1981.	Broj stalnih stanovnika 1971.	Porast ili pad prema 1971.	Broj kućanstava	Broj stanova	»Inozemci« i članovi obitelji koji s njima borave 1981.	»Inozemci« i članovi obitelji koji s njima borave 1971.	Postotak prema 1981.
SR Hrvatska	4,576.350	4,426.221	103,4	1,418,520	1,381.872	188.426	224.722	83,9
Bjelovar	370.168	389.906	94,9	114.846	115.353	14.687	17.912	82,0
Gospić	89.412	107.027	83,5	27.779	28.398	4.929	7.048	69,9
Karlovac	171.558	180.524	95,0	51.716	51.752	11.623	15.339	75,8
Osijek	863.374	858.136	100,6	267.739	261.699	42.529	47.369	89,8
Rijeka	535.165	498.364	107,4	162.178	176.353	10.354	12.212	84,8
Sisak	198.419	201.402	98,5	60.740	59.888	7.303	8.183	89,3
Split	876.160	830.074	105,6	246.091	240.961	39.171	47.864	81,8
Varaždin	302.686	299.206	101,2	85.074	83.003	14.943	18.894	79,1
Gradske općine Zagreba	763.949	667.687	114,4	263.377	246.437	27.075	30.251	89,5
Zajednica općina Zagreb («prsten«)	405.459	393.895	102,9	118.980	118.028	15.812	19.650	80,5

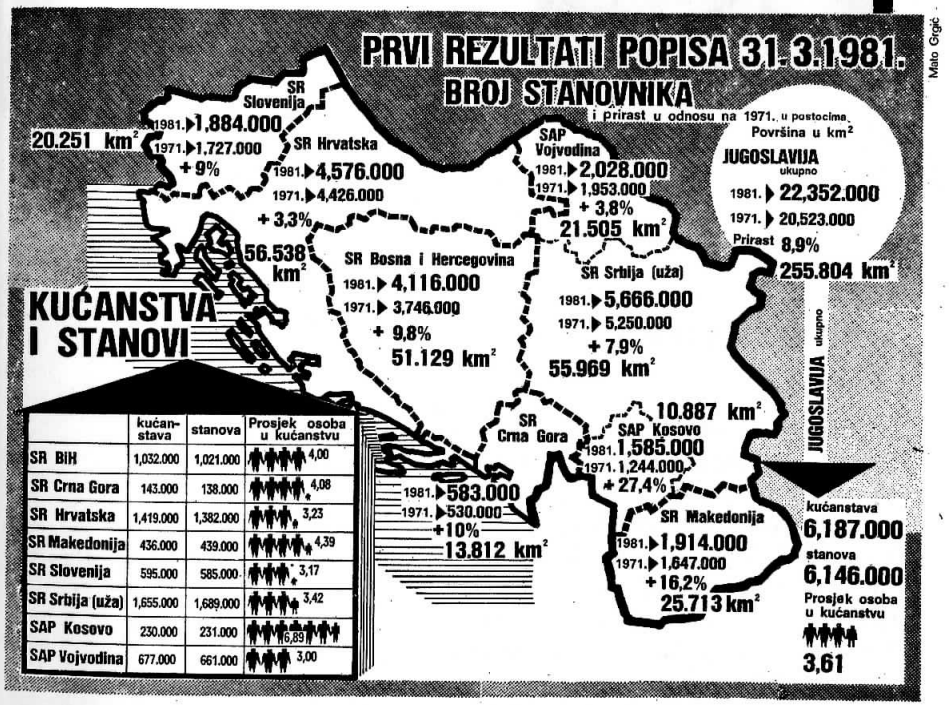

BILJEŠKA O PISCU

NIKOLA MUSLIM (Ogorje kod Splita, 1. siječnja 1940.) je osnivač Hrvatskog društva za zaštitu i promicanje ljudskih prava (26. IX. 1989.), njegov tajnik a od 1992. i predsjednik, dugogodišnji odvjetnik, član niza međunarodnih NEO za ljudska prava, sudionik Svjetske Konferencije za ljudska prava, a u izdanju Društva i autor radova:

LJUDSKA PRAVA U HRVATSKOJ, OBRANA ALIJE IZETBEGOVIĆA, Dr. MARKO VESELICA ZATVORENIK SAVJESTI.